LUCEAFĂRUL

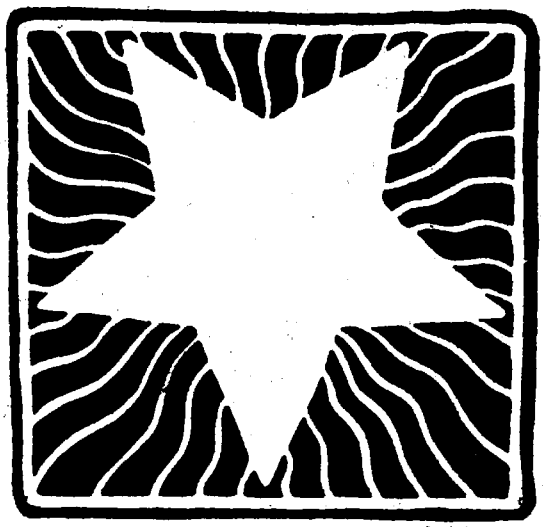

REVISTĂ PENTRU CULTURĂ, LITERATURĂ ŞI ARTĂ

ANUL X | :SIBIIU 1 NOV. 1911: | NRUL 21

:REDACTOR: OCT. C. TĂSLĂUANU:

Sumarul:

I. Agârbiceanu. La moartea unui prietin.
M. Săulescu. Ades coboară noaptea (poezie).
T. R. Popescu. Excursiuni în Munţii Făgăraşului.
D. Nanu. Visul unui amurg de iubire, piesă într'un act după H. Bataille.
Maria Cunţan. Iubirea noastră (poezie).

Cronică: Serbările jubilare din Iaşi (M. S.). Literatura ca artă şi ca profesiune (B.). Poeziile lui Cincinat Pavelescu (B.). Plaga micilor anonimi. Concertul tenorului I. Rădulescu la Sibiiu (M. S.). Cronică şcolară (B.). Asociaţiunea şi Emke. Teatrul românesc în Ardeal (B.). Jan van Eyck. Reviste şi ziare. — Poşta Red. Bibliografie.

Ilustraţiuni: Jan van Eyck: Altar. Satul Porceşti. Efect de lună în munţi. Vârful Urlei şi Piscul Somnului. Vedere spre sud-est de pe Geleagenul. Vedere de pe şeaua Căculeţe. Şeaua Căculeţe. Vârful Urlei. Vedere de pe Vârful Urlei spre Vest. Colţu Bolăceni. Vânatul în Munţii Carpaţilor. Piatra Caprei. Mănăstirea Grecilor.

www.dacoromanica.ro

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU CULTURĂ, LITERATURĂ ŞI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ.

Colaboratori: I. Agârbiceanu, D. Anghel, Andreiu Bârseanu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. I. Borcia, Dr. T. Brediceanu, Al. Cazaban, Il. Chendi, I. Ciocârlan, V. Cioflec, D. N. Ciotori, Al. Ciura, Otilia Cozmuţa, Maria Cunţan, Victor Eftimiu, Elena Farago-Fatma, Em. Gârleanu, Dr. Onisifor Ghibu, Ion Gorun, A. Herz, Constanţa Hodoş, Nerva Hodoş, Şt. O. Iosif, E. Lovinescu, Dr. I. Lupaş, Corneliu Moldovan, Dr. G. Murnu, D. Nanu, I. Paul, Cincinat Pavelescu, H. P. Petrescu, Ecaterina Pitiş, G. Rotică, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Săulescu, M. Simionescu-Râmniceanu, V. Şorban, I. U. Soricu, Victor Stanciu, Caton Theodorian, Gh. Tulbure.

ABONAMENT:

Austro-Ungaria:

1 an	16 cor.	Ed. de lux	24 cor.
6 luni	8 „	„ „ „	12 „

Ediţia pentru preoţi, învăţători şi studenţi: 1 an 12 cor.

România şi în Străinătate:

1 an	20 cor.	Ed. de lux	30 cor.
6 luni	10 „	„ „ „	15 „

Reclamaţiile sunt a se face în curs de 15 zile după apariţia fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul", Sibiiu (Nagyszeben).

În editura W. KRAFFT, Sibiiu

au apărut

Calendare pe 1912:

Amicul Poporului, calendar pentru familie, redactat de d-l I. Popovici, cu articole originale ale autorilor români, de renume, număroase ilustraţii originale, şi ca adaus un şematism statistic al Românilor din Ungaria şi Ardeal. Anul 52. —.70 bani.

Poznaşul, calendar umoristic ilustrat, redactat de d-l Ermil Borcia, cu o copertă originală, reprezentând portretul lui Haralamb Călămăr, cu ornamentaţii naţionale executate excelent în culori de profesorul Florian Mureşianu. Materialul excluziv hazliu însoţit asemenea cu ilustraţiuni succese de un comic irezistibil. Anul 17. —.60 bani.

Calendarul Săteanului, calendar de casă ieftin, ilustrat. Anul 21. —.30 bani.

Porto pentru Austro-Ungaria —.10 bani, pentru România —.20 bani.

www.dacoromanica.ro

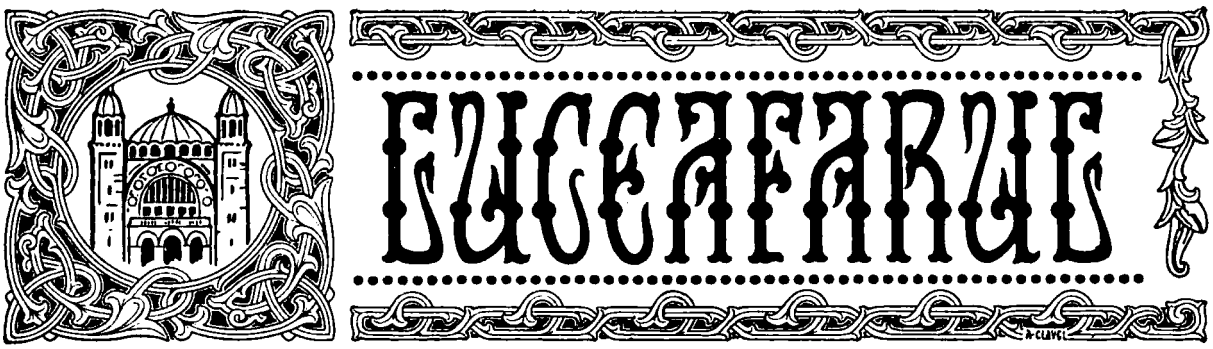

Orice reproducere oprită.

La moartea unui prietin.

Îmi scrii că te-a isbit ca un junghiu vestea morții lui Vasile Florea. Îl credeai sănătos pe sărmanul nostru prietin, îl știai cufundat în cărțile lui de medicină, la universitatea aceea din țara nemțească. Da, noi i-am fost prietini foarte răi. Se pare că adevărata prietinie e tot mai rară în zilele noastre. Cere un suflet larg această prietinie, iar pe noi ne strânge tot mai mult în ghiarăle sale egoismul.

Tu-l credeai sănătos și el încă din vară simțià cum se târăe spre trupul lui bolnav neînduratul monstru al tinereții, al zilelor senine, cercând să-l cuprindă și să-l învingă.

Dacă m'aș simți mai bun decât tine, nu ți-aș scrie șirele acestea, dar, vai, și eu i-am fost un prietin foarte rău. Îmi vedeam, ca și tine, de afaceri, râdeam, îmi petreceam, pe când prietinului Vasile Florea îi priveà din ochi luciul morții.

În vară primisem dela el o scrisoare. Mă rugà să merg la părinții lui și să le explic, cum voiu ști mai bine, pentru ce va trebuì să rămână el pe vacanța cea mare în străini. „Eu intru într'un sanatoriu, îmi scrià, sunt primit gratuit. Dar bieții bătrâni nu vor puteà face niciodată deosebirea între'un sanatoriu și spital. Deci tu să-i faci să priceapă că mă bucur de sănătatea cea mai deplină și că rămân să mă prepar pentru examen. Peste vară să nu-mi scrie, voiu fi la un prietin, căruia-i ajut la studiu. Bani, deci, nu vor trebuì să-mi trimită. Te rog să păstrezi taina. Va fi cu atât mai mare bucuria lor, când mă vor vedeà deplin întremat. Căci trebuie să știi: în halul în care mă aflu nici n'aș cuteză să vin acasă. Am slăbit foarte mult. Dar până la începerea cursurilor de toamnă, în odihnă deplină, am să-mi vin în ori. Fără îndoială, am să mă restaurez deplin". În sfârșit îmi da adresa sanatorului, și că „dacă vreau eu pot să-i scriu".

Satul în care trăiau părinții lui nu erà departe. Îndată ce am cetit epistola am luat o trăsură și am plecat. Pe-o clipă se deșteptase în mine vechea prietinie, dragostea ce mă legà de Vasile, și mă simțeam fericit că-i pot face un serviciu. Și pot să-ți spun, că mă simțeam atunci cu mult mai vrednic de numele de om, decât în nenumăratele zile când îmi vedeam numai de interesele mele. N'a fost greu să-i conving pe părinții lui. Își știau băiatul silitor, știau că și înainte mai ajutase altora la învățat.

„El va ști mai bine ce face decât noi", zise tatăl său împăcat. Dar în glas îi tremurà părerea de rău că nu-și poate vedeà băiatul. Mamă-sa n'a zis nimic, ci mă privià ciudat, stăruitor. Păreà că simțise că-i ascund ceva, și privirea ei înghețată voià să cetească din ochii, din fața, din glasul meu, ce-i ascund.

Când să plec, femeia înaltă, uscățivă, îmi deschise ușa și zise:

„Numai de-ar da Dumnezeu să fie bine.

— Da, are să fie bine", am răspuns eu eșind repede, în vreme ce mă strângeà ceva amar de gât.

Și, acasă, i-am scris îndată lui Vasile că părinții s'au împăcat, și că nesmintit el se va face bine. Îi promiteam pe urmă, că am să-i scriu cât mai des.

Nu mințiam atunci. Dar cât suntem de ticăloși noi oamenii! Cele mai înalte simțeminte trec așa de repede din sufletul nostru și ni-l lasă pradă celor mai de rând preocu-

www.dacoromanica.ro

pări. Eu nu i-am mai scris prietinului Vasile nici un șir cât a ținut vara. Bucuriile și durerile vieții mele proprii m'au copleșit din nou, și-mi păreà chiar că Vasile nu-i în sanator, că a rămas într'adevăr să se prepare pentru examen.

Toamna, pe la începutul lui Octomvrie, primesc iarăș o scrisoare dela el. Litere mari și tremurate. Erà o scrisoare scurtă. O știu de rost, și cred că nu voiu uità-o până voiu uità de toate. „Am fost operat, dragă prietine. Ca medicinist n'am lăsat să mă adoarmă. Ah! acum în sfârșit știu și eu ce-i durerea. Când m'a pătruns adânc, despărțindu-mă par'că de trup și nimicindu-mă, am simțit că moartea-i aproape. Nu mai am nici o nădejde. Acum știu ce are să urmeze. Dar, te rog, părinților, spune-le că-s bine și studiez mereu. Simt lipsa unui prietin, care să-mi fie aproape".

Pot să te asigur că 'n clipa aceea mi-am simțit toată ticăloșia vieții mele. Și cel dintâi glas ce mi-a strigat din suflet a fost: Trebuie să mergi la patul lui Vasile. Mi-am uitat de nevastă, de copii, de casă, de mine însumi, și-l vedeam numai pe prietinul bolnav cum mă priveà cu ochii măriți de durere. Auziam, da, glasul lui mă chemà să-l mângăiu, să-i alin suferințele. În ziua aceea m'am gândit mult asupra vieții, și nu aflam nici o culme de lumină pe care să mă razim. Însăși existența îmi păreà o nenorocire, și oricât cercam să aflu vr'un punct de razim, simțeam că mă cufund tot mai adânc în durere. Sunt clipe grozave în vieață când noi ne simțim judecătorii lumii întregi. Și cum suntem noi slabi și mărgeniți, de bună seamă că-i vai de lumea care-ajunge sub judecata noastră. Noi n'o pricepem și nu vom pricepe-o niciodată, și cum suntem răi din fire am nimicì-o cu un gând al nostru, cu o dorință născută din desnădejde.

Înspre seară mama lui Vasile venì la mine. Era palidă ca de ceară și foarte îmbătrânită.

„V'a scris ceva feciorul? o întreb.

— Nu ni-a scris. Dar de-acum zadarnic ne-ar mai scrie. Eu știu că are să moară. Nouă ne-ascunde, vrea să ne cruțe. Dar face rău. Nu-i bine să se lipsească de dragostea părinților. El e tânăr și singur în străini: Te rog scrie-i să vină acasă".

În ochii ei uscați se iviră lacrămi domoale, lacrămile omului înfrânt și biruit.

Eu nu știam ce să cred.

„Te 'nșeli, i-am spus. Mie mi-a scris chiar acum de curând Vasile, și te pot asigurà că-i bine. Nu peste mult va da examenul".

Ea își duse batista la ochi. O cutremurà un plâns adânc.

„Da, are să dee examenul cel din urmă. Sărmanul meu copil, ce suflet bun să va pierde cu el. Te rog scrie-i să vină acasă. Îi trimitem banii trebuitori, și să plece cât mai repede, până nu se pune frig mare.

— Dar pentru Dumnezeu, îi zic, cum ai ajuns dumneata la gândul că prietinul meu va murì?

— Eu l-am visat rău pe Vasile. L-am visat că sângerează de partea dreaptă, în jos. Ca și când ar fi fost tăiat de-o limbă de sabie. Vezi dumneata, Dumnezeu ne dă de știre. El e bun și vrea ca băiatul să adoarmă în brațele părinților". Și iar o cutremură plânsul.

Eu simțeam cum mi se ridică părul în cap. Am răcit ca 'ntr'o peșteră și abià putui să îngân:

„Visuri! D-ta te încrezi visurilor.

— Nu numai lor, dar de-atunci mi-a rămas și mie în suflet o rană. Și rana aceea nu se vindecă, ci crește mereu. Eu nu mai simt, ci știu că Vasile nu va mai trăì mult".

Priveam la femeia aceasta înaltă, uscată, îmbrăcată într'o haină mohorîtă, c'o năframă groasă pe cap, și iar începeam să judec lumea și s'o văd gemând de miserii.

„Îi voiu scrie — am zis — să vină pe două, trei zile să-l vedeți, să vă convingeți că nu-i bolnav, și pe urmă se va întoarce iar".

La gândul că-l va vedeà, preotesei — erà fecior de popă Vasile — îi strălucirà pe-o clipă ochii. Ah! Dumnezeule, ce lumină, ce dragoste, ce nemărginire am văzut atunci în ochii aceia căprii, cari mai înainte păreau întunecați.

Și atunci am simțit că mă taie ca o sârmă peste mijloc și am șezut pe-un scaun, fără putere. Vieața, setea de vieață mi se părù deadreptul o nebunie.

Preoteasa s'a depărtat mângâiată că-i va venì băiatul. M'am chinuit noaptea întreagă până am putut să-i scriu lui Vasile trei fețe.

www.dacoromanica.ro

L-am rugat să-i mângăe, să le scrie, ori, de crede și el că-i bine, să vină acasă.

El îmi răspunse repede. Erà foarte uimit de visul mamei sale, dar cam după operație se făcuse mai bine, începuse să spereze iar, și cu nici un preț nu voià să vină acasă. Le scrise și părinților.

Ș'acum închipuie-ți, iubite prietine, că eu după primirea scrisorii lui din urmă, am putut trăi ca și mai înainte: m'am cufundat iarăș în bucuriile și durerile vieții mele proprii și am început să-l uit. Într'adevăr e grozav: eu știam că va murì. Speranța lui din scrisoarea din urmă mă convinsese. Și, în cursul lucrurilor mele încet-încet mă împăcam cu moartea lui. Apoi îl uitasem din nou.

Sosise iarna. Un ger mare se pusese peste țară. Drumurile se închiseră cu troene. Viscolul cerneà în văzduhul senin fluturi albi, strălucitori. Și eu dădeam porunci oamenilor, cari plecau cu săniile în pădure după lemne.

Pe urmă într'o seară se înoră, se întunecă mai de vreme. Ședeam în căldura odăii și ceteam o gazetă, când în culină își tropotì cismele înghețate un om străin. Adusese o telegramă. Tu știi că la noi încă nu este stațiune telegrafică. Servitoarea mi-a adus depeșa. Gazeta îmi căzù din mână, și deodată degetele începură să-mi tremure. Abià am putut-o desface, fără s'o rup.

„Vasile mort. Vin-o singur, fără părinți. Înmormântarea poimâne".

Am plătit cursorului, și am poruncit numai decât să înhame caii la sanie. Mă simțeam în clipele acelea tare, neabătut. Nici o lacrimă nu-mi umeziră ochii. Îmi păreà că nici nu-l iubisem vr'odată pe prietinul mort. Îmi spuneam în gând: „E mai bine așa. E bine c'a murit. Dac'am murì toți ce rău ar fi? Nimic, nimic".

Nevasta mă privià speriată. Muerile totdeauna se îngrozesc de telegrame, îmi ziceam văzând-o cum mă cercetează din ochii.

„Ești foarte palid. Ce s'a întâmplat? mă întrebă.

— A murit Vasile. Trebuie să merg la înmormântare".

Nevasta începù îndată să plângă cu hohot. Ținea mult la prietinul nostru. Sperà să ajungă un doctor de model.

„Pentruce plângi?" o întrebai.

Ea nu mai plânse ci mă privì îngrozită. Apoi eșì să pacheteze grabnic.

Am plecat cu sania la nouă ceasuri. Erà un ger turbat, drumul plin de nămeți. Luasem cu mine revolverul, căci lupii se coborîseră din păduri. Am ajuns la două după miezul nopții la gară. Te vei gândì că mi-a fost greu drumul. Dimpotrivă. Timpul mi-a trecut foarte repede. Am pușcat de patru ori, când caii începeau să sforăe mai tare. Lupii nu se apropiaseră. Urlau însă pe coastele pădurilor. Și erà noaptea senină și tot drumul nu ne-am întâlnit cu nici un călător. Câteodată mă gândeam: lupii pot să ne rupă. C'un revolver ce te poți apărà? Dar, în drumul acela n'am știut ce-i frica. Mi se păreà că-s așa de tare ca o întreagă oaste, mi se păreà că-s neînvins. Prin liniștea ce mă stăpâneà mă credeam superior tuturor oamenilor, lumei întregi. Îmi și uitasem ce mă poartă în noaptea aceea înghețată pe drumul acesta turbat, îmi uitasem de Vasile, de părinții lui. Din când în când strigam slugii: „Dă-le biciu, Petre".

Pâlcuri întregi de neguri se ridicau necurmat din trupurile cailor.

Dela cea dintâi stație telegrafică am depeșat la spital anunțându-mi sosirea. Apoi, în tren, am călătorit necurmat o zi, o noapte și-o jumătate de zi. Grozav mi se păreau de ridicoli în călătoria aceasta, toți pasagerii. Îi disprețuiam din adâncul sufletului. Mi-erà nespus de greu să-i văd cum se îndeasă cu mâncare, cu beutură, iar când vr'o cocoană își puneà în rând toaleta, ori o șuviță de păr, îmi venià să-i râd demonic în față.

Mă încercau gânduri nebănuite până atunci: să fie un tren așa de lung încât să încapă în el toți oamenii de pe pământ și când va trece pe deasupra unei prăpăstii podul să se rupă, și să piară toți. Mă gândeam să le spun în față tuturor călătorilor că-s foarte mărginiți la minte, și că nu pricep lumea.

În sfârșit credeam, așa 'n restimpuri depărtate când îmi venià în minte, că sărmanul nostru prietin nu-i mort.

Dar l-am văzut în spital, în odaia mortuară jos, întins în sicriul lui sărac. Am îngenunchiat la picioarele lui, și inima a în-

www.dacoromanica.ro

ceput să mi se înmoaie. Ş'am plâns ca şi când ar fi fost copilul meu, ca şi când aş fi fost eu.

Ochii lui nu erau bine închişi. Se vede că străinul nu-ţi poate închide ochii în clipele supreme. Mă priveau nemişcaţi şi liniştiţi. Şi din încremenirea lor mi se pogorî în suflet îngrozindu-l din nou, misterul morţii cel înfricoşat.

Dup'amiaza l-am îngropat c'un popă străin, c'o asistenţă săracă. Noaptea am rămas treaz. Simţeam că niciodată nu voiu mai durmì. Da, prietine, cred că-l iubisem pe sărmanul Vasile. N'am să-ţi scriu nimic despre părinţii lui. Îţi spun numai că după ce am ajuns acasă am aflat o scrisoare recomandată dela mort. Îmi da înviaţiuni pe ce linie să apuc să sosesc la înmormântarea lui. Doreà ca părinţii să nu-i vină. Să nu-l mai vadă, şi să fie îngropat în străini. Că-s multe cheltuelile cu adusul acasă.

Ţi le-am scris toate acestea ca să te mustru pe tine şi pe mine, pentru puţina prietinie ce i-am păstrat. El se gândise mereu la noi. Şi iată că abia-s două săptămâni de-atunci, şi eu mânânc şi beau tihnit şi mă interesez de toate nimicurile vieţii. Şi iarăşi pot durmì liniştit. Îţi scriu şirele acestea ca să te gândeşti şi tu şi eu, că, îndată ce ne vom închide ochii, nu vom aveà o soarte mai bună. Vom fi uitaţi şi noi, şi ai noştri vor cercà să se bucure de vieaţă cât mai îndelungată. Îţi scriu ca să te gândeşti la ticăloşia omenească, cum nu pot trăì în noi îndelungat simţemintele cari ar frebuì să fie nemuritoare. Şi să nu-ţi faci ilusii asupra măreţiei firii omeneşti. E foarte neputincioasă această fire."

I. Agârbiceanu.

Ades coboară noaptea...

Ades coboară noaptea pe sufletele noastre...
Un gol enorm se face mereu mai larg în gând,
Nici vremea nu se simte cum trece de curând,
Răcită pare tâmpla pe mână 'ncet plecată
Şi 'n inimă stă par'că un dor: să nu mai bată...

Când ne trezim ne pare c'atâta a trecut
De când în noaptea-aceasta de moarte ne-am pierdut;
Şi nu ştim unde suntem, şi ne'ntrebăm o clipă:
— „Fu moartea ce-şi întinse pe noi a ei aripă?"
Şi totuş câtă cale n'am străbătut în noapte,
Şi multă vreme încă, îndepărtate şoapte
Ne chiamă către somnul acela lung şi greu,
Dorind să fie noapte şi linişte mereu,

. . . . . .

Aşa ca 'n tren, departe, — de cale obosit,
Când dormitezi pe-o bancă, iar trenul s'a oprit
Din goana lui pe câmpuri, o clipă la o haltă,
Speriat te scoli deodată, iar inima-ţi tresaltă;
Priveşti mirat afară, peronul gol, pustiu,
C'un felinar ce arde în noapte auriu;
Auzi un pas departe... Şi trenul iar pornit
Atât de tristă-i noaptea şi drumul nesfârşit...

Şi totuş cât de dulce nu-ţi pare să te ştii
Trecând, trecând departe prin gările pustii!
Şi-ai vrea s'adormi cu gândul la staţia ce vine
Iar pacea să coboare deplină peste tine; —
Să treci, să treci departe, prin noaptea grea şi-adâncă.
Un vis ce-l începuseşi să te mai poarte încă....

. . . . . .

Ce depărtare oare ne-atrage înainte
Că veşnic cu frântura unei chemări în minte,
Adevărata vieaţă ne pare c'o trăim
În noaptea 'n care numai arar' ne pomenim?...

Visez, visez că trebui să fie undevà
Departe-un loc spre care un suflet ar sburà...
Şi cine ştie poate o umedă privire
Ce-ar amintì de-o cale ce e 'n nemărginire;
Şi cine ştie poate un glas duios şi blând
Legând cu depărtarea uşorul nostru gând;
Ori poate o zâmbire curată şi duioasă
Ne face, fără voie, într'una să simţim
Tristeţea că în lume noi nu suntem acasă,
Dar că, în orice clipă, cu grabă ne gătim,
Ca să pornim pe-o cale frumoasă pentru care
Ţesut e-al nostru suflet din vag şi depărtare...

M. Săulescu.

www.dacoromanica.ro

Excursiuni în Munţii Făgăraşului.

IV. Vârful Urlei în haina albă a zăpezii. (2474 m.)

Înăbuşii cu perna deşteptătorul care mă făcù să tresar din somn, şi pe care decuseară îl pusesem la căpătâiul meu, sării repede din pat şi alergaiu la fereastră.

Cerul prevesteà o zi încântătoare. Iupiter şi Venus îmi urau din depărtare: „Bunădimineaţa!“

Într'o clipă mă îmbrăcaiu, dând uitării pentru azi gimnastica pe care obşnuiam s'o fac în fiecare dimineaţă, ştiind că muşchii mei vor aveà destul prilej de mişcare.

Cei doi tovarăşi ai mei — d-l Dr. Szalay şi d-l Reinerth, fotografi amatori ca şi mine, mă aşteptau în gară.

Din întâmplare, trenul dela Budapesta sosì fără întârziere şi astfel conform mersului trenurilor, la ora 4 şi 20 min. pornirăm, luaţi de maşina de fier, spre munţi... Aproape tot vagonul în care ne suirăm erà plin numai de turişti veseli ca şi noi.

Pornim...

Trenul aleargă...

Departe se zăreşte Dealul Turcilor... Câte oseminte nu vor mai fi pe acolo de pe vremea bătăliei dela Şelimbăr, din 28 Oct. 1599, dintre Mihaiu-Viteazul şi Andreiu Bathori?...

Satul Porceşti lângă Turnu-Roşu.

Mai intersante sunt, însă, locurile dela Tălmaciu în sus; şi e frumos chipul cum e aşezată biserica, cu şcoala alături, în faţă cu iazul morii care-şi aruncă apele ca argintul în râuleţul Sadului, ce se varsă în Cibin.

Trecem pe podul de fier sub care paşte o ciurdă mare de bivoli. Dincolo în faţa noastră răsar, salutându-ne, ruinele castelului „Coroana Ţării“ zidit la anul 1370 şi dărâmat la 1453.

www.dacoromanica.ro

La gara dela Podul Oltului întâlnim trenul care vine dinspre România prin vama dela Turnu-Roşu.

Gara cea mare dela frontieră, unde se face şi revizia paşapoartelor, se vede în fruntea comunei Porceşti binişor. În zece minute ajungem la ea, de unde putem vedeà începutul defileului Turnu-Roşu. În partea dreaptă pe marginea Oltului se vede chiar, înălţându-se, într'o poziţie pitorească, castelul acesta dela care şi-a şi luat numele defileul.

De regulă când pleci în excursiune cea dintâiu surprindere e că nu găseşti carul închiriat sau trebuie să aştepţi mult şi bine până să sosească în galop. Nici noi nu am fost cruţaţi de lucrul acesta.

În sfârşit soseşte, dar caii nu-i mână proprietarul cu care ne tocmisem ci un flăcău zdravăn şi priceput. Ne spune, însă, că nu ne poate conduce până sus. Trebuì deci să facem un ocol până la Ucea-de-jos, ceeace însemnà o pierdere de un ceas, pentru noi, cari ne

Efect de lună în munţi.

Gara din nainte a Sebeşului-de-sus a fost ultima ţintă a multor excursionişti.

Locuri din ce în ce mai frumoase ne farmecă privirea. Departe e muntele Surul, un masiv înalt de 2288 m. şi Tătarul, un vârf ascuţit înalt de 1876 m. Pe lespezi albe de piatră curge izvorul, care se prăvale din înălţime în cascade încântătoare.

La Porumbac se dau jos o parte din excursionişti spre Negoiu şi altă parte la Cârţa spre Bâlea, la Arpaşi spre Podragu, noi rămânem cei din urmă căci ţinta noastră: Vârful Urlii pe Viştea-inferioară, e ceva mai departe. aveam timpul socotit până într'un minut. Neînţelegerea aceasta aparentă cu comandarea carului şi-a avut explicarea în Ucea-de-sus: cărăuşul aveà să-şi reguleze nişte daraveri şi ce şi-o fi zis? — „Domnii vor venì aici de vor aveà nevoie de mine!“ Şi am venit într'adevăr.

Până să-şi isprăvească el daraverile am fotografiat şcoala din Ucea-de-jos împreună cu câţiva fruntaşi ai satului.

Şi în fine, după vreo cinci minute am pornit coborînd pe drumul cel mai scurt din sat pe deasupra comunei Corbi prin Viştea la Drăguş şi Lisa.

www.dacoromanica.ro

A fost o călătorie minunată, — dar și înfiorătoare.

Minunată, căci mergeam aproape paralel cu vârfurile munților și ni se desfășură în față o priveliște nespus de frumoasă spre văile ce-și schimbau formele necontenit; înfiorătoare, deoarece drumurile până la Vișteade-sus nici nu erau drumuri: simple cărări cu ogăși adânci, pietre, dărâmături, crăci și gropi înguste cari zădărniceau aproape cu desăvârșire orice comunicație. Carul necontenit erà aruncat încoace și 'ncolo și trosnià din toate încheieturile încât, în tot momentul ne așteptam să i se rupă vreo osie sau să se răstoarne. Numai cărăușul stà liniștit, cu luleaua lui scurtă în colțul gurei și habar n'aveà de exercițiile gimnastice, pe cari le făceam fără voia noastră.

Însfârșit pe la 11 ore ajunserăm la Lisa, unde avurăm norocul să aflăm repede pe călăuza noastră, care trebuià să ne însoțească pe vârful Urlii. Stăteà pe o bancă înaintea casei, îmbrăcat în haine de sărbătoare și-și răsuceà o țigare privindu-și copiii, cari se jucau în țărână la picioarele lui. Până se gătì de drum, căci păreà că-și uitase de înțelegerea pe care o avurăm cu el mai dinnainte, noi luarăm masa: o supă de conserve și carne rece, aduse de noi.

După un ceas am fost gata de drum. Iar pe drumuri rele, legănați într'o parte și într'alta de carul care țipà din toate încheieturile... Pe la ora 1 ajungem la poalele munților. Tragem carul la o parte din drum, într'un tufiș, ne împărțim bagajul în patru desagi pe cari îi încărcăm pe cai, și pornim. Drumul plin de umbra pomilor, cari se fac tot mai deși, suie spre miazăzi în pădurea de fag plină de noapte. Cum începurăm suișul nostru, dăm de cartea de vizită — o labă cât toate zilele — a unui urs, care ne arată locul unde își luase masa, ce constase dintr'o mâncare foarte delicată: mere, pere și coacăze.

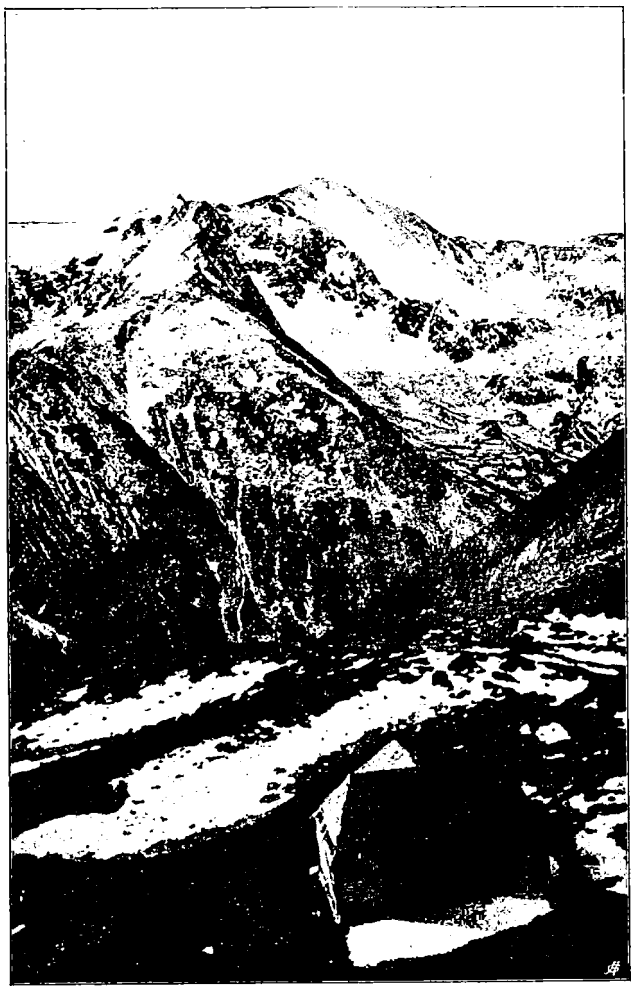

Vârful Urlei (2474 m.) și Piscul Somnului.

După cea dintâia rariște la Poiana scochina se simțià binișor suișul, dar nu ne-am oprit până la luminișul numit Comanda de iarnă, acì ne mai udăm puțin gâtlejul cu apa rece și limpede a unui izvor și apoi pornim iarăși înnainte. Suișul e potrivit și nu cere prea multă casnă, încât ne trezim aproape fără să știm cum, din deasa pădure de fagi sub umbra brazilor mareți, cu parfumul lor aspru aromatic. Ne aflăm la stâna din Pleși.

Ne oprim să petrecem noaptea aici, la o înălțime de 1601 m.

Cel dintâiu lucru pe care-l facem e să ne așezăm lucrurile aduse cu noi. Stâna este de vreo 10 m. lungă și de 4 lată. Are două odăi pentru oaspeți sau pentru stăpânii ei, iar podul servește pentru păstrarea brânzei.

Paturi nu are, le vor înlocuì niște bănci cu destule noduri pe care ne căsnim cum putem să le facem să mai dispară sub haine sau țoale țărănești.

www.dacoromanica.ro

Vrf. Moşuleaţa 2233 m. Piscul Somnului. Vrf. Urlei 2474 m. Vrf. Mogoş 2404 m. Vrf. Cheia Bândii 2384 m. Vrf. Resistorele 2335 m.

Şeaua Laculeţe 2250 m.

Vedere spre sudost de pe Geleagenul.

Gălăsescul mic 2410 m. Gălăsescul 2475 m. Peatra Roşie 2443 m. Muchea Drăguşului. Peatra Roşie 2357 m. Recorelele. Crinte 2000 m.

Vedere de pe şeaua Laculeţe 2250 m. Valea Sâmbetei.

Vrf. Resistorele.

Şeaua Laculeţe.

Vărful Urlei 2474 m.

www.dacoromanica.ro

Oamenii noștri numai decât au culcat la pământ un brad, care cu ramurile-i elastice și cu mirosu-i de rășină aveà să facă adăpostul nostru mai priincios. Ce-i drept ne-a dat el și căldură dar și fum — încă ce fum — care ne făceà să ne lăcrămeze ochii și să tușim zdravăn. La urmă lăsarăm să se stingă focul, preferând să dormim în frig decât să nu ne putem odihnì din pricina usturimii ochilor. Cărăușul nostru și cei cari îngrijau de cai au făcut în timpul acesta un foc bunicel afară, unde-și întinseseră și culcușul. La cină am mâncat cu o foame de lup și dupăce băurăm și apă limpede de izvor, ne întinserăm pe paturile împrovizate de noi și — noapte bună!...

Pe la două ore mă trezii din somn. Nu știu dacă în timpul cât am dormit am tremurat, dar știu că acuma îmi clănțăneau dinții grozav. Jarul dela picioarele noastre se prefăcuse de mult în cenușe, dar afară tot mai trosneau gătejele din focul făcut de cărăușul nostru și tovarășii săi, cari stăteau de vorbă încălzindu-se la palele sale. De dormit nu mai puteam dormì; mă dusei și eu afară la ei să mă încălzesc la focul lor și să ascult și poveștile pline de haz ale cărăușului, care erà și un vânător îndemânatec și știà să și povestească frumos întâmplările de vânătoare.

Și desigur că nu exagerà, deoarece adese-ori am avut și noi prilej să ne convingem de bogăția sălbătăciunilor din Munții Făgărașului, dintre cari multe exemplare frumoase au căzut pradă maiorului Spiess, locotenentului Stieböck, advocatului Dr. Vasu din Făgăraș, cei mai vestiți vânători în aceste părți.

Zorile au găsit și pe tovarășii mei treziți din somn... La dejun ne încălzește un ceaiu fierbinte, și la $4^{3}/_{4}$ caravana noastră pornește mai departe.

Se luminà văzând cu ochii...

La începutul suișului nostru luna se scăldà

Valea Bândii. Vrf. Viștea mare. Vrf. Gălășescu. Vrf. Mogoș.

Vedere de pe vârful Urlei spre Vest.

www.dacoromanica.ro

în lumina ei magică, munții colosali se iveau împurpurați din pădurile negre-verzi și liniștite; dar la răsărit cu fiecare pas lumina creștea, creșteà tot mai mare, tot mai amețitoare.

Prin crengile și frunzișurile brazilor se întruchipà mișcarea, paserile își scuturau penele — și dădeau din aripioare la apropierea noastră — iar la câteo cotitură de drum, după vreo stâncă un țap admirabil porneà în sărituri sprintene în sus.

Ce păcat că nu veniserăm ca vânători!

În timpul acesta în răsărit se desfășurà un foc de culori roșii, purpurii de o frumuseță încântătoare, nori ușori aruncau niște linii albe și violete strălucitoare cu marginile de aur pe care numai razele soarelui de primăvară le poate dà, și departe un cocoș sălbatec cu țipătul lui strident salutà lumina zilei.

Erà o încântare de nedescris.

Colțu Bolăceni (2290 m.).

În partea apuseană a Vârfului Pleșii zăream contururile unei cărări, în cele mai multe locuri însă am fost siliți a ni le închipui numai, deoarece erau pline de o pătură de zăpadă destul de groasă — în unele părți ajungând până la un metru.

Încălțați cu ghetele noastre de munte sistem tirolez, mergeam ca pe un covor, pe zăpada înghețată, luând direcțiunea spre locul numit „Șeaua popii“ care se află la 2000 m. înălțime. Îi zice așa pentrucă în acel loc un preot român și doi însoțitori ai săi, fiind apucați de vifor într'o noapte, au fost găsiți înghețați a doua zi, de către cei cari porniseră în căutarea lor.

Am ajuns acì la orele 6 și 15 min.

Un chiot de bucurie a eșit din piepturile noastre când ne-am văzut aici, în acest loc din care se deschideà privirei noastre una din cele mai frumoase priveliști ce le-am putut aveà vreodată.

Spre miazăzi și răsărit se zărește de aici masivul și totuși subțirele vârf al Urlei, la miazănoapte se vede spinarea cea ascuțită a Piscului Somnului; în dreapta și în stânga se înclină munții spre apus și răsărit...

Vârful Urlei e despărțit de Șeaua popii prin valea numită a Mogoșului.

Munții ce-i găsim în dreapta și stânga cu vârful Mogoș 2404 m. și cu vârful Cheia Bândii în apus formează granița țării.

Coliba de adăpost pe care a făcut-o soc. transilvană Siebenbürgischer Karpathenverein (secția Făgăraș) pentru adăpostul turiștilor, se află tocmai în partea contrară a vârfului Urlii. Cu toate acestea coborîm și înaintăm spre ea numai ca să-i vedem starea în care se află.

E construită ca mai toate colibele de adăpost, are însă ca și cele dela Negoiu și Bâlea, o verandă de pe care putem privì o mulțime de poziții frumoase.

Înainte vreme erà foarte rău întreținută această colibă, deși erà nouă. În lipsa tu-

www.dacoromanica.ro

riștilor ciobanii își făcuseră aici adăpostul lor și o aduseseră într'un hal de nedescris. În timpul din urmă însă societatea a pus aici un îngrijitor, iar turiștii pe lângă un adăpost curat găsesc la ea și o masă bună.

De aici, în direcțiunea miazăzi-răsărit la spatele de miazăzi al Cațaveiului, urcându-ne în sus, ajungem îndată la muntele în formă de șea, situat între Cațaveiul-mare și vârful Resistorele, anume Lăculețe, de 2250 m.

Deodată pe când eram mai cufundați în contemplarea priveliștelor, cari la fiecare pas se deschideau înaintea noastră, vedem pe Badea Ion, călăuzul nostru că se aruncă cu fața la pământ și ne face semn să venim cât se poate de repede și fără sgomot la dânsul. Într'o clipă l-am ajuns și ne-am așezat cu băgare de seamă pe muchea muntelui. La câțiva metri depărtare un cârd de opt capre negre stăteau liniștite, dar la mișcarea noastră repede de a pune mânile pe ochiane ca să le privim mai bine, s'au trezit și au luat-o la goană ca fulgerul, dispărând dinaintea ochilor noștri în câteva secunde, într'o albie de munte. În munții noștri nu-i o raritate să vezi capre negre. Aproape în orice excursiune, turistul dă peste un cârd mai mic sau mai mare în locurile ascunse ale Carpaților.

Ajungând la Lăculețe am tras niște chiote de însuflețire de răsunau văile. Chiar dacă nu i-am fi fotografiat, munții de alături ai Gălășescului (2475 m.) și Drăgușului, ca să-i avem mereu înaintea ochilor, totuș i-am fi păstrat mereu în amintirea noastră, așa de mult ne-au impresionat.

Pereții stâncilor ascuțitului munte Drăguș cad aproape perpendicular în jos.

Maior v. Spiess: 1. Capră neagră și Vultur. 2. Lup. 3. Porc sălbatic-vier. 4. Ursoaică cu pui.

Aproape de vârful muntelui Gălășescu, singur în felul său, se află căldarea Răcorelele, o gaură colosală plină de răcoare, de unde izvorește Hodia. Înspre miazăzi de aici, se

încheie valea Sâmbetei în niște poziții îngrozitoare.

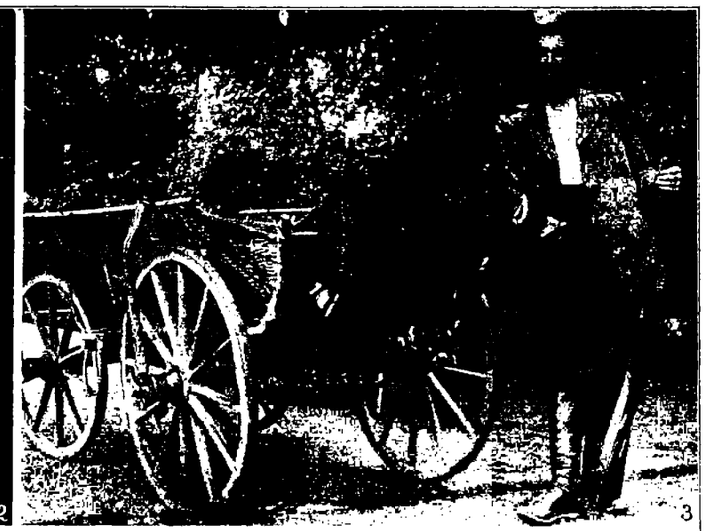

Munții Carpaților. 5. Capre negre. Locotenent Stieböck: 6. Cerb.

De multeori am auzit vorbind turiști de salon, cari voiau să cunoască Alpii Elvețieni precum și munții cei înalți din Austria, dar de frumoșii noștri Carpați foarte puțin aminteau. Și eu cunosc Elveția. Am călătorit cu bâta în mână și traista pe spate prin Dolomiți din Bozen până în valea Ampezzanului aproape de frontiera Italiei; — și în munții cei înalți ai Austriei am înnoptat de multeori prin multe colibe de adăpost; și totuși sunt un prieten pasionat tocmai al munților noștri.

Ei sunt fermecători pentru turiști prin singurătatea și tăcerea lor, — și poate unde de multeori, drumurile lor există numai în fantazie. Aicea nu-s hoteluri, ca 'n Elveția, nu-s mii de excursioniști, nu-s bedeckeri — și desigur badea Ion n'ar ambiționa o asemenea slujbă, departe de asta de a lui de astăzi. E natura, așa cum a lăsat-o Dumnezeu, natura, măreață, înfiorătoare și încântătoare.

La Lăculeți ne-am despărțit de Dr. S., care a descoperit o peșteră la Piatra Caprei și mergeà să o măsoare.

Noi doi după o cale lungă și grea, ajunserăm la vârful Cheia Bândii, care formează hotarul dintre Ardeal și România, terminând acì partea cea mai grea a excursiunii noastre, iar apropierea de vârful Urlii ne dedeà puteri nouă de mers și la orele 11 ajunserăm la ținta călătoriei noastre (2474 m.)

E o priveliște neînchipuit de frumoasă de jur împrejurul acestui munte, și mai cu seamă, toamna târzie, totul are acì, ceva din caracterul Alpilor Elveției.

Nici un vârf de munte din apropiere nu-i așa de înalt, încât să ne împiedece privirea, toate par mărunte și îndepărtate de pe acest vârf al Urlii, iar văile se deschid în depărtări și șerpuiesc până în zare în mii și mii de culori. Se văd

www.dacoromanica.ro

de aici înălțându-se până departe: Hargița și munții Perșanului și ai Bârsii cu dințuroasa Piatra Craiului (2218 m.), această perlă a Carpaților de miazăzi; Buceciul (2508 m.) și Ciucaș, apoi platoul înalt al vârfului Rongi și mai aproape lacul luciu al Urlei, în dosul căruia în interiorul României e spatele muntelui lung numit Păpușa.

Mai mult de o oră am întârziat pe vârful Urlei, privind poziționile minunate și luând din fugă câteva notițe și câteva fotografii. Apoi ne-am coborît, începând o călătorie proaspătă pe întinderi albe de zăpadă, necălcate încă de picior de om. Scoborîtul l-am făcut în 20 de minute, pe când pentru suit întrebuințasem de trei ori pe atâta... Cu toate că erà târziu nu ne-am putut oprì să nu fotografiem și muntele în forma unei căpățini de zahăr, Colțul Bolăceni înalt de 2290 m., ale cărui coaste cad drept în jos în valea Sâmbetei.

Pe când mergeam în întâmpinarea D-rului am întâlnit două figuri suspecte cari căutau să se ascundă în umbra unei stânci. Au observat însă că suntem numai niște bieți turiști de treabă, și și-au continuat înainte calea lor primejdioasă de contrabandiști prin negură și noapte peste munții înghețați. Sunt amare și grele puținele părăluțe câștigate astfel.

La drept vorbind, la Piatra Caprii am ajuns într'un hal făr' de hal. Trebuià să trecem o albie îngustă și prăpăstioasă. Cărarea înghețată, la fiecare clipă ne puteà svârlì în cine știe care adâncime, de am fi ieșit de-acolo, cine știe cum, sau poate n'am mai fi ieșit deloc...

Ne-am adus atunci aminte de întâmplarea nenorocită a unui țăran român. În apropiere de Cheia Bândii, unde e drumul mai bun ca pe aici, a alunecat în prăpastie. În căderea lui a reușit să se încleșteze cu mânile de o piatră, ținându-se strâns, până când își pierdù conștiința și se prăvălì în adânc, unde no-

Colțul Bolăceni.

Piatra Caprei.

www.dacoromanica.ro

rocul lui a fost găsit încă în vieață, dar în urma acestei căderi a trebuit să i se amputeze toate degetele de mâni și un picior. Asta poate servì ca pildă turistului care ar vrea să meargă singur la munte.

Dacă niciodată în exercitarea sportului de turist nu m'am întors din cale, apoi de astădată am fost siliți să facem lucrul acesta — și luarăm deci îndărăt drumul peste muchia Cațaveiului.

betei, spre bucuria noastră, ne-a răspuns un signal de corn.

Împreună cu toții ajungem apoi la orele 5 și 20 min. la poalele muntelui unde ne așteptà cărăușul nostru cu nerăbdare.

Seara erà aproape și întunerecul amenință să ne găsească rătăcind prin munți. Din clipă în clipă cerul se vedeà cum se întunecă de noapte. Luarăm pe noi câte-o haină ceva mai groasă pentru răcoarea serii

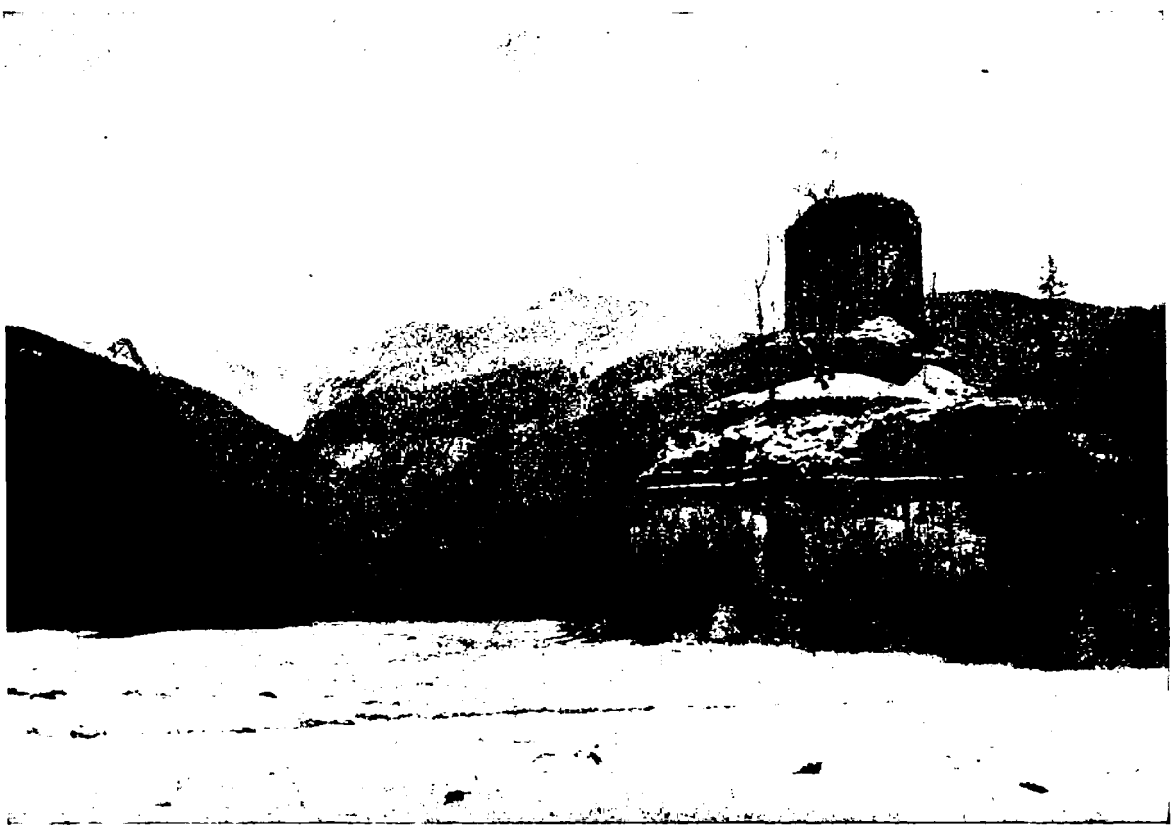

Mănăstirea Grecilor din Brașov în Valea Sâmbetei-de-jos.

În sfârșit după destulă osteneală am ajuns coasta. Am fluerat cu fluerițe de signal, am strigat și răgnit, nici un răspuns: totul liniștit, mort... Îngrijați serios am trecut în marș forțat șaua între Cațaveiul-mare și Cațaveiul-mic... Eu mă înteţeam tot mereu înainte pe vârful din urmă: de acolo trebuià fără doar și poate să dăm de urma D-rului Sz.

Și nu ne-am înșelat!

Abià am ajuns și abià am strigat: hopp! hopp! ajutați de fluerături țiuitoare — când jos de tot la marginea pădurii Piciorul Sâm-

care venià cu pași repezi și pornirăm mai departe pe drumurile rele și înfiorătoare pe cari am venit. Caii, simțind par'că drumul spre casă, voioși, voiau să meargă în galop și cărăușul nostru abià îi puteà ține în frâu.

La Lisa ne-am despărțit de cumintele și modestul nostru călăuz, Ion Ramba și apoi prin Sâmbăta-de-sus și Drăguș ajunserăm la gara Viștea...

În sala de așteptare a gărei ne făcurăm cum s'a putut un așternut pentru odihnă până la sosirea trenului — și în liniștea oboselii

www.dacoromanica.ro

trupului nostru ne lăsam legănați de mângăierea unei toropeli amețitoare...

Ce dulce e după un drum lung... Trupul se face tot mai greu și sufletul par'că tot mai ușor plutește peste căile pe cari le-ai bătut o clipă mai înainte...

Păduri de brazi, creștete de munți, văi șerpuitoare și întortochiate, cărări pline de umbră și mister — se mai perindă odată pe dinaintea minții — și apoi pleoapele greoaie astupă ochii obosiți, nu mai vezi nimic, nu mai auzi nimic și... odihna vine...

Afară la munte!

Să gustați ca și noi, plăcerea sublimă a unui tablou de munte mai ales toamna târzie ca în Alpi. Folosiți timpul să cunoașteți priveliștea munților uriași — a munților noștri ardelenești.

Și veți înțelege atunci pe poetul P. Rosegger, când zice:

„E frumos la munte sus!
Nu numai cu cugetul —
Ci cu tine dacă-i dus
Inima și sufletul..."

Teodor Romul Popescu.

Visul unui amurg de iubire.[1])

Poem teatral în versuri după H. Bataille de *D. Nanu.*

Persoanele:

Umbra... | *El.*
Ea. | *Celalt...*

Scena I.

(Buduarul unei femei. Seara...)

(Decorul va înfățișà amestecul albastru și roz de dantele și mobile unde trăește ea de obiceiu. Niște coloane, separă scena în fund de o cameră mai goală, lăsată în umbră. Pe acolo e intrarea din sală, și sunt trei trepte în fund. Tapete la toate ușile. La dreapta window. Afară o grădină de împrejurimi de oraș. Perdelele din fund ale celei de a doua camere se dau la o parte. El intră.)

El.

Târziu?

Ea (și-a ridicat capul de sub lampa unde stà sprijinindu-și fruntea pe mână).

Nu.

El.

Bună ziua.

Ea.

Iubitul meu poet
Bine-ai venit.

El.

O! doamne... poet eu?

Ea.

Ești șiret...
Știi bine cât îmi place ce scrii! Ia stai... Ce bine
Că te-ai ținut de vorbă și ai venit la mine!

El.

Oh, dar în astă seară n'ași fi voit să pierd
Această întâlnire pentru nimic în lume!
Vom fi încaltea singuri?

Ea.

Ah! gândul ce-l desmierd
De-atâta timp! Da, singuri!

El.

Și-amicul nu?

Ea.

Ce glume!
E la Paris! Șezi colea în colțul pregătit
Anume pentru tine... Vezi,.. ți-am mărturisit
Prea repede... Copilă ce sunt! — Ce vrei să iai?
Vrei prăjituri? bomboane? — sau un pahar cu ceai?

El.

Oh, mai târziu acestea; acum nu vreau decât
Să te sărut cu ochii, pe mâni, pe sân, pe gât.

Ea (făcându-i semn).

Ia uită-te...

El.

Ce-i?

Ea.

Colo, paharul tău cu flori
De ieri. Ce minunate-s! Ce albe! — par'că-s spume...
Îți mulțumesc din suflet...

El.

De-așa puțin te miri?

Ea.

Cum văd n'ai slăbiciune de flori de trandafiri...

El.

Îmi plac, dar laolaltă; nu una chiar anume.
În grup sunt minunate prietene. Deseori
Mie-drag să-mi plimb privirea pe un belșug de flori
Dar nu la mine-acasă. La alții pe o masă

[1]) *a)* Dreptul de reproducere în broșură aparține direcțiunei teatrului din Craiova. Dreptul de reprezentare în stagiunea teatrală 1911—1912, pentru trupele cari ar voi s'o joace, se va cere aceleiași direcțiuni. *b)* După trecerea de un an orice director de teatru subvenționat de stat e liber s'o treacă în repertoriul său, fără să mă întrebe chiar dacă îmi rezervă drepturile stabilite prin legea teatrelor. Această declarație în a doua ei parte, e valabilă și pentru oricare din traducerile mele teatrale, întrucât eu n'am cerut niciodată prin petiționi, ceeace e bun înțeles că e oferit prin publicare, instituțiunilor cari vor să se folosească de ele.

D. N.

www.dacoromanica.ro

Pe sobele de marmur, sub marile oglinzi.
Îmi place mult mireasma lor dulce, într'o casă
Prietenoasă mie... Adesea le surprinzi
Că par'că 'ncet răsuflă...

Ea.

E foarte-adevărat.
Dealtmintrelea, când oare poţi tu ceva să minţi?
Ştii că... aproape-aproape acum... m'ai tulburat?

El.

Aproape?

Ea.

Da, aproape... chiar mult. Dar tu nu simţi
Cum creşte-a ta iubire cu fiecare zi?

El.

Da.

Ea.

Cum n'aşi fi mişcată, gândeşte, cum n'aşi fi?
E clipa cea mai dulce a dragostei: sunt zorii...
Abia se luminează de-Amor şi sunt fiorii,
Preludiul luminei... Mi-eşti drag... Doar eşti un nume,
De glorie, ce 'ncepe să cucereasc-o lume
Femeile visează, şi... câte te-au iubit!

El.

Dar doamnă...

Ea.

O, nu doamnă! Aşa-i nesuferit.
Cel care mă iubeşte îmi zice doar „Maria".

El.

Maria!...

Ea.

Şi la urmă, gândeşte-te că eşti
Un tip ce poartă 'ntr'ânsul ascunsă poezia
Ce naşte din durerea supremă când iubeşti.
Tu porţi un doliu mare, nemângâiat...

El.

Şi-apoi?

Ea.

Ei cum şi-apoi! dar asta ajunge! Purtătorul
Unei dureri asemeni nu e un om ca noi.
E un erou a parte ce s'a luptat cu-Amorul
Şi pe-un rănit de Zeul Amor, — e şi dreptate
Ca să-l primeşti ca soră ce eşti, de caritate...
Cu ochi mai dulci, cu gesturi mai calde 'n mângâeri
Căci inima lui poartă comoară de dureri.
Dealtminteri se şi simte când vii tu printre noi...
O umbră te 'nsoţeşte, de par'că sunteţi doi.
Trecutu 'mbrăţişează prezentul c'o poveste.

El.

E urma parfumată a tot ce nu mai este!

Ea.

Ruptura ta vestită!... Dar toate te plângeam.
Ne întrebam cât suferi...

El.

Aşa noroc să am?

Ea.

Nu erai gata oare să mori? O, Doamne sfinte!

El.

Mă tem, mă tem, Mario, de-aducerile-aminte.

Ea.

Te înţeleg, dar...

El.

Lasă; de ce să-mi fac un rău?
Şi-apoi de ce-ai cunoaşte? Trecutul nu e-al tău.
E o mâhnire tristă, săracă, şi banală,
Ca toate celelalte din larga vieţii şcoală.
De ce ţi-ai bate capul cu doi capricioşi
Ce după ce-şi pierdură din ani, cei mai frumoşi,
Desamăgiţi apucă pe-un drum, în câte-o parte?...
Odată, ne iubirăm... E vremea-acum departe!

Ea.

„Odată ne iubirăm!" Ce vorbă ca din basm!

El.

„Ne-am fost iubit" nu-mi place. E nu ştiu ce sarcasm
Lugubru; — „Ne iubirăm" e mult mai dulce par'că.

Ea.

Tu trebui să fii sceptic... Multe 'ndoeli te 'ncearcă.

El.

Eu sceptic? de ce?

Ea.

Uite; se zice c'ai avea
O inimă afară din cale simţitoare...
Un gând, o amintire, — chiar un nimic te doare.
Doi paşi de faci nainte, — faci patru înnapoi...

El.

Nu, nu sunt eu de vină că sunt aşa, — ci voi.
Eu port întipărită doar urma ce mi-o lasă
Mânuţa ce m'atinge... Dar, bah! acum ce-mi pasă
De tot ce-a fost? Vreau numai de tine să vorbesc.

Ea (tresărind).

Să fie cu putinţă?

El.

Imi pare-aşa firesc,
Să văd cât mi-eşti de dragă.

Ea.

Adevărat? Eu însă
Aş vrea cu deamănuntul să ştiu tot! Cât de strânsă
A fost unirea voastră? Tot ce-ai simţit cu ea.
Presimt, te-aşi înţelege mai bine poate-aşa...
Vorbeşte-mi dar de dânsa... Frumoasă-i? Tot ca ieri?
Am întâlnit-o 'ntreacăt. Plăcută mi-a părut.

El (cu un suspin obosit).

Şi eu mă hotărîsem să fiu ca piatra mut,
Nici numele-i nainte-ţi să nu-i rostesc. Ce-mi ceri!
Ea are-un nume negru, de doliu, — pentru mine.
Nu vreau să tulbur seara cu umbra-i... na'r fi bine.
Căci seara asta-i plină d'un farmec ne-aşteptat.
O inimă, — mă crede — se vindecă treptat.
Desigur, amintirea îşi are şi ea morţii
Şi pân' ajung cenuşe, ard multă vreme torţii.
Nu ştii prin ce minune o vorbă, un parfum
Durează ani, 'nainte de-a se preface 'n scrum.
Dar într'o zi, — ca ziua de astăzi bună oară,
Mormântu-i gol, — cenuşa-i se spulberă uşoară!

www.dacoromanica.ro

Ea.

În adevăr... ce timbru violonat în glas
Au ceice suferiră!... E un ecou rămas!
Așează-te aicea Henri... vin mai aproape...
Azi am lăsat lumina în umbră să se 'ngroape,...
Făcând mai mică lampa. Îți place ziua sumbră?
Și vrea să-ți par frumoasă... Vorbește-mi din penumbră...

(O pauză; apoi surizătoare.)

De ea...

El.

Nu se mai poate, te rog... nu se mai poate.
Oh! amintirea asta s'a stins și ea ca toate
În ochii tăi, ea moare la glasul tău... s'a dus!
Am isgonit-o; nu știu, nici eu unde-a apus...
Colo 'ntr'un colț de stradă, departe de-al tău prag...
Cum vrei să se strecoare în cuibu-acesta drag?
Acì e veselie, plutește-o fericire
Adăpostită; totul în aer e iubire
Încât nu știi nici unde să stai, ca să nu strici
Culcușul unde tainic ne vom iubì; — aici
Ne-om drăgostì, Mario, nu este-așa? răspunde,
În mijlocul risipei de flori, pierduți ca 'n unde
În stofele acestea ce 'n cutele lor țin
Ceva miresme, forme, din corpul tău divin...
Nu vezi? E fericită mătasa 'n umbra-i fină
Ca sărutărei tale să serve drept surdină...
Oh! pernile grămadă, mirosul vagabond
Ce lasă 'nbrățișarea și părul tău cel blond
Și dunga ce-o sculptează o formă 'ntrevăzută,
Și voluptatea tristă ce-o iai cu tine mută.
Dar asta e iubirea! Tot restu-i o prostie
O nebunie goală!... oh haide... când ți-am spus
Că dragostea mea veche s'a stins în agonie,
Cum vrei să mai pătrundă un gând, din ce-a apus,?
În colțul ăsta totul l-înăbușe, 'l gonește,
L-omoară... De stafia iubirei am scăpat
De când pe mâna-ți albă, eu fruntea-am răzimat.

Ea (ridicându-i încet fruntea...)

Ah! Ce-i 'napoia frunții ce 'n mâna mea svâcnește
Un creer mai fierbinte ca fruntea, mai aprins.
Cum mă nelinișteste! Un creer ce creiază!
Ești straniu astă seară... De flacări pari încins
Amice...

El (cu pasiune).

E preludiul... presimt, ne vom iubì
Suntem așa de singuri! nu-i nimeni să ne vază;
Da, singuri... o! cât farmec, ce dulce-i a rostì
Cuvântul ăsta, singuri! Rostește-l.

Ea.

Singuri...

(El pare că-i soarbe cuvântul cu un suspin ușurat.)

El.

Da,
Cuvântul ăsta totul în preajmă-a spulberat
A pregătit ca locul să fie cald, curat,
Să se așeze 'ntr'ânsul ca paserea 'n cuib nou
Cuvântul vechiu și dulce, — neistovit ecou
Suprem a mii de inimi, — ascultă-l!

Ea (încet, lăsând să-i alunece capul pe umăr, și cu un murmur timid...)

Mă iubești?

(În clipa asta fereastra windowului se deschide împinsă de vânt. Perdelele tremură, și ondulațiunea se prelungește din perdeà în perdeà... El s'a 'nfiorat.)

Ea.

Ce ai?

El.

Nimic; au vântul trecù pe la ferești?

Ea.

Da, da... încet palpită a verei agonie...

El.

Să fie vântul oare ăst freamăt muzical,
Ce trece 'n candelabru prin ciucuri de cristal
Și-mi lunecă pe frunte? — Cum simți că umbra-i vie!
Lămpi aburesc... ai zice trec respirări...

Ea (se duce la fereastră și i-o deschide 'ncet).

Afară
E-așa frumos!

(Perdeaua din fund se ridică împinsă de vânt. In întunerecul galeriei o lumină la început nehotărîtă: punctul de plecare al unei năluci omenești... Apoi lumina va luà din ce în ce forma unei femei evocate.)

El.

Ce taină adâncă e 'ntr'o seară!
Se umple spațiul par'că de sufletele noastre,
Și-i plin de triste-adio, de noi nădejdi, — din astre
Simți tu ca mine? pică mii germeni ce plutesc,
Se luptă doruri moarte cu doruri ce trăesc.

Ea.

E dragostea.

El.

Mijirea de zori.

Ea.

E dimineața...
O pleacă-ți, pleacă-ți fruntea s'o argintească luna
Și taci...

(Se uită la fereastra deschisă spre grădină. În spatele lor, prezența imaterială a umbrei își hotărește conturul. Pare, dedeparte între faldurile plutitoare ale marilor perdele, a aveà înfățișarea unei femei tinere. E amintirea, care se deșteaptă seara. Ea murmură chemându-l încet pe nume:)

Umbra.

Henri, nu uità... Eu sunt, eu totdeauna.
Cum? vrei cu dinadinsul ca să mă uiți la poartă?
Sunt umbra amintirei ce veșnic nu e moartă.
Căci sufletu-mi răsare din al uitărei lac
Din fluxul și refluxul în care se desfac
Viețile... Privește, am re'nviat. Crezi oare
De n'ar fi ale mele dulci adieri ușoare
Ar fi frumos amurgul? Gândește-te, respiră
Drag îngere, în fundul acestui cald iatac
Lumina mea de astru, apus, ce 'n tine zac.
Eu sunt gândirea fixă ce 'n umbră nu se stinge
Parfumul vechiu și dulce ce nevăzut te-atinge
Icoana fără moarte ce-a desinat-o 'n spațiu
Și gestul ei, și mersul, și-al buzelor nesațiu.

www.dacoromanica.ro

Nerecunoscătorul! Mă uiţi? Ar trebui
Din preajma ta, ca umbra, o clip' a nu lipsi.
Tu m'ai uitat, — dar iată m'am reîntors la vreme.
Nu, nu-ţi întoarce capul căci nimeni, nu te teme,
Nu poate să mă vază!... Începe dar, te 'nclină,
Adoră-mi fruntea albă, boltită şi senină,
Şi mânile, — tu singur m'auzi şi mă zăreşti
Nu ai putut uitarea s'o chemi, — şi-a fost fatal
Atăturea de tine să fiu, — căci mă iubeşti!

Ea (care s'a ridicat neliniştită văzându-l gânditor).
Unde ţi-e gândul? Par'că te ia departe-un val...
Îmi pare că în clipa aceasta, ca prin ceaţă
O vezi pe ea, şi-alături ne judeci faţă 'n faţă...
Hai! Judecă şi spune.

El (cu bunăvoinţă vorbind par'că fără voia lui).
Ea are ochii-adânci,
Ai tăi sunt dulci şi limpezi ca apa lângă stânci.
O văd în rochea care în lunie o purtà...
Un gât de păsărică atentă undeva
Eşià din alb corsaju-i de cute unduioase
E rochia din ziua în care mă 'nşelase
Întâiu! Ah ziua aceea s'o uit nu mai e chip...
I-aud şi-acuma paşii mărunţi, peste nisip
E timp frumos, prin păru-i îl mângâie 'ncet, mult
Rămâne-aşa, cu gândul la dragul ei...
(Înapoia lui, Năluca face întocmai gestul ce-l descrie el.)

Ea.
Te-ascult,
Te iert, dar spune, spune, aş vrea s'o văd în tot...

El.
Şi mânicele scurte aveà, până la cot
Corsetu-i strâns pe mijloc, stà sânu-i să-l sugrume,
(Ea aprobă din cap.)
Aveà în mers, un foşnet de rochie anume
Dar pasu-i erà sprinten. Aici dac'ar venì
Un freamăt scurt de aripi în vânt ar tresărì
Asemeni unei paseri ce sboară prin frunzişuri,
Şi-atâta tot; iar colea, cu ea te-ai pomenì...
(Năluca s'a apropiat pas cu pas după cum o descrie el.)

Ea.
Oh! ochii tăi! Mă sperii... Spre care luminişuri
Departe se îndreaptă? — Ştiu, ştiu ce faci acum...

El.
Ce?

Ea (luându-i capul şi punându-l ochi în ochi).
O priveşti!

El.
Aşa e.

Ea. (îi pune mâna pe ochi.)
Pierì-va ca un fum
Nu te gândì la dânsa... s'a dus, nu fii învinsul

El.
Ştiu.

Ea.
Te-a 'nşelat.

El.
Aşa e, dar nu cu dinadinsul...

Ea.
Acuma e departe, la braţul celuilalt.

(Va urmà).

Iubirea noastră.

Iubirea noastră e nemuritoare,
Iubirea noastră e lumina vieţii,
Ea 'n zori deschide porţile la soare
Când se ridică geana dimineţii.

Mângâitoare 'n cale ne străluce,
E lamura dorinţei ce nutrim,
Şi toţi apostolii ei poartă cruce
Precum purtau cei din Ierusalim.

Ceice-o lovesc se frâng de stânca tare
A crezului în care ne-am unit,
Întocmai ca păgânătatea care
S'a frânt de chinul unui răstignit.

Maria Cunţan.

Cronică.

Serbările jubilare din Iaşi. Acum când veţi ceti aceste rânduri, Iaşul îşi va fi desbrăcat hainele de sărbătoare — şi va fi intrat iarăş în curgerea obişnuită şi tristă a vieţii jalnice a majorităţii oraşelor din nordul Moldovei... Acum va fi revenit la jidovii săi, la toate relele, cari sunt ale lui — dela tifosul, care-l bântuie regulat în fiecare an, până la jidovii cari îl acaparează tot mai mult şi tot mai bine, cu fiecare an ce trece...

Şi cu toate acestea, cu toată vieaţa lui amarnică, de oraş românesc în care nu poate fi vorba de o vieaţă românească, Iaşul a avut zilele trecute o sărbătoare a culturei româneşti care trăieşte şi care-şi împrăştie „lumina binefăcătoare“ din mijlocul lui. A

www.dacoromanica.ro

fost sărbătoarea semicentenarului Universităţii pe care o posedă cu ani înainte de a aveà Bucureştii una şi pe care sărbătoare noi de aici am urmărit-o cu drag ca pe ori şi ce zi mare a fraţilor noştri din regat.

M. S. Regele şi întreaga familie regală română au ţinut să prezideze aceste serbări la cari au venit, ca simpli participanţi, Români din afară de regat, şi la care şi-au trimis reprezentanţii lor oficiali şi câteva universităţi din Europa.

S'au ţinut discursuri, cari au fost unele mai înălţătoare decât altele, s'au dat banchete peste cari nu se puteà trece şi, pentru o clipă sau două s'au spus cuvinte, unele sincere, altele numai măgulitoare pentru ţara românească şi pentru Români. Au avut aceste serbări şi partea lor tragică, moartea fără de veste a profesorului Agura, trimisul universităţii din Sofia şi au avut şi partea lor măreaţă, discursul academic al M. S. Regelui României, care într'o frumoasă limbă românească a proslăvit pe înaintaşul său Cuza şi pe fostul său sfetnic Kogălniceanu, adevăratul întemeietor al Universităţii serbătorite, şi al cărui monument s'a şi inaugurat tot în aceste zile de sărbătoare ale culturei româneşti.

Câtă însemnătate a avut pentru cultura aceasta, Universitatea din Iaşi, se poate vedeà din aceea, că dela ea au pornit pe vremuri multe curente îndrumătoare ale sufletului românesc, şi că la ea şi-au găsit adăpost, goniţi fiind din ţara lor în care nu puteau face nimic pentru fraţii lor în robie un Simeon Bărnuţiu, ori un Aron Densuşianu, cari de pe catedra lor arătau ascultătorilor români, şi numai români, pe acele vremuri, calea pe care trebuie să meargă pentru a aduce ţerii lor folosul pe care ea îl aşteptà. Şi mai târziu Titu Maiorescu şi tovarăşii lui de ideal tot de aici au pornit semănarea ideilor dela Junimea, cari deşi erau în contrazicere poate cu ideile mai vechi ale lui Simeon Bărnuţiu, cu toate acestea în calea spre propăşirea neamului nostru puteau fi privite ca o continuare a străduinţelor bătrânului dascăl transilvănean pribegit la Iaşi.

Această Universitate îşi are meritul de a fi primit, mai întâiu, la ea bărbaţii luminaţi din Ardeal, cari erau doritori de a răspândì lumina ştiinţei, pe care ei au agonisit-o cu cine ştie câte jertfe, în massele poporului român, şi mai are meritul de a fi fost dela începutul ei şi până azi chiar, în fruntea mişcării culturale din ţară.

Cincizeci de ani de vieaţă înseamnă atâta de mult pentru noi, cincizeci de ani de cultură românească. Ce erà ţara românească acum cincizeci de ani?... Ce puteà fi?...

Şi cu toate acestea, atunci când nu aveà poate zece şcoli medii, şi-a întemeiat o Universitate care i-a dat atâţia oameni mari, o Universitate care i-a creiat o ştiinţă românească, o Universitate dela care a pornit întâiu adevărata mişcare literară românească. Ce lucru poate fi mai frumos pentru un popor tânăr, ca al nostru, decât această aniversare culturală; şi ce ar puteà îndreptăţì mai bine încrederea în viitorul lui?... (M. S.)

Literatura ca artă şi ca profesiune. Şi la noi literatura începe tot mai mult să devie o profesiune. Această apariţie e în strânsă legătură cu evoluţia culturii noastre întregi şi, dela un punct anumit înainte, ea erà inevitabilă. Să ne plângem de ea, cum au făcut unii nu tocmai de mult? Ar fi lacrimi vărsate înzadar; ar fi ca şi cum ar plânge cineva, pentrucă au trecut anii copilăriei, sau pentrucă i-au rămas prea strâmte hainele ce purtà şi trebuie să-şi facă altele nouă. În adevăr, stăm înaintea unui fapt, care nu se poate tăgăduì, nu se poate şterge, cu care trebuie, prin urmare, să ne obişnuim. Şi dacă-l judecăm cu mintea rece, vom aflà că are şi părţi bune şi părţi rele. Mai întâi de toate se face o mare dreptate socială când se răsplăteşte munca atât de grea şi atât de folositoare a scriitorului. Aceasta e o chestie de logică elementară. Cum adecă, când eu trebuie să răsplătesc destul de scump serviciile, de sigur indispensabile, pe care mi le face vrednicul meşteşugar pentru comfortul meu material, serviciile tot atât de indispensabile în economia vieţii sufleteşti pe care le face scriitorul societăţii, şcoalei, individului să nu merite nici o răsplată? Par'că văd pe partizanii artei pentru artă zâmbind: iată unde am ajuns, să se cântărească arta cu chilogramul, să se măsoare cu cotul! Nu de asta e vorba, ci de răsplata muncii, de recompensa dreaptă a unei activităţi folositoare tuturora. Dar să curmăm mai bine această discuţie. Ne e teamă că, dacă şirurile aceste vor ajunge sub ochii d-lui Iorga, va zice şi despre noi că „am început să cărăm apă cu ciurul pe plaiurile româneşti".

Altceva voiam noi să facem. Voiam să atragem atenţia cetitorilor noştri asupra unor reflexiuni pe care le face un critic străin asupra veşnicei probleme a literaturii ca artă şi ca profesiune. El constată că chiar şi într'o ţară atât de cultă cum e Germania, e destul de mic numărul acelor scriitori cari pot să trăiască din munca lor literară. Cu atât mai numeroasă e însă ceata decepţionaţilor cari s'au lăsat ademeniţi de succesul primului volum şi au părăsit profesiunea lor burgheză, care li se păreà o piedecă grea în avântul lor spre culmi neatinse ale artei. Ingratitudinea faţă de cariera care-i hrănià cinstit, s'a răsbunat amar. După focul bengal al primului succes, a urmat un şir de nesuccese sdrobitoare, cari au curmat avântul cel mândru dela început, au istovit inspiraţia. Scriitorul fără noroc va învinovăţì acum critica, publicul. Dar ce sunt acestea vinovate, dacă al doilea volum e mai şters, nu mai are inspiraţia proaspătă a celui dintâiu, ci caută s'o suplinească prin rutină?

Inspiraţia nu se poate forţà, ea vine pe neaşteptate, când îi place ei, şi de cele mai multeori nu vine tocmai atunci când artistul o chiamă. Dar scriitorul de profesiune trebuie să producă, fiindcă el trăieşte din câştigul muncii sale literare. O stagnare în producţiunea lui mai are şi alte urmări fatale. Critica, publicul, care urmăreşte „talentul" ridicat în vaza lumii prin întâiul succes, aşteaptă lucrări noui şi, dacă nu i se dau, e îndată gata cu constatarea că n'a fost un talent productiv, că n'a ţinut ce promiteà, şi noul me-

www.dacoromanica.ro

teor pe cerul literar dispare, pe cât s'a ivit de repede, în întunerecul din care-a răsărit. Scriitorul profesionist trebuie să-şi menţină deci reputaţia odată dobândită, care se câştigă atât de greu şi se pierde atât de uşor, şi aceasta adeseori n'o poate face decât sacrificând idealul artistic.

Literatura ca profesiune mai are însă şi alt desavantaj. Ea înstrăinează pe artist cu timpul tot mai mult de adevărata vieaţă, care ar trebui să-i fie izvorul de inspiraţie. În adevăr, ea-l închide într'un cerc strâmt de preocupări exclusiv literare de succesele sau insuccesele proprii sau ale colegilor, de micile intrigi ale lumii literare. Aceasta nu e o atmosferă priincioasă adevăratei creaţiuni artistice; într'ânsa se desvoltă însă cu atât mai bine acea nervozitate, care e caracteristica scriitorului modern.

Deaceea, criticul străin, ale cărui idei le resumăm aici, e de părere că e mai bine pentru scriitor să aibă o ocupaţie care să-l pună în contact direct cu vieaţa burgheză, fără de a-i reclamà întreaga putere de muncă. Fireşte aici se nasc noui întrebări, noui probleme. Criticul german se gândeşte la Goethe, care a şi suferit sub povara afacerilor şi a trebuit să scape prin fugă, dar a ştiut să şi profite de ele, ca să-şi însuşească o comoară imensă de cunoştinţe şi de experienţe.

Scriitorilor cari sunt siliţi să lucreze şi în vremuri când nu-i îndeamnă un impuls intern să creeze, criticul nostru le dă sfatul să-şi pună talentul în serviciul bibliotecilor de popularizare şi pentru tineret, spre a-şi da concursul la înlăturarea literaturii de colportaj, apoi să facă traduceri bune sau să-şi caute alte probleme literare de rezolvat. (B.)

⁂

Poeziile lui Cincinat Pavelescu. Despre volumul acestui trubadur modern, cum a fost caracterizat cu drept cuvânt, s'a scris în coloanele revistei noastre. Dacă revenim acum în această notiţă scurtă, o facem, pentrucă poeziile lui ne apar ca o ilustrare potrivită a ideilor criticului german, pe care le-am resumat mai sus. Cetind volumul d-lui Pavelescu, ai, într'adevăr impresia că te afli în faţa unor inspiraţii adevărate, necăutate, prinse aşa cum le-a adus momentul şi redate cu un simţ fin pentru eleganţa formei, caracteristic pentru acest trubadur galant. Unii s'au pronunţat şi alţii se vor mai pronunţà asupra însemnătăţii literare a acestui volum. Noi aici voim numai să constatăm că ceeace face lectura lui interesantă şi atrăgătoare este faptul că aproape nicăiri nu găsim inspiraţii pur literare, ci adevărate clipe trăite. Acestea sunt deci poezii pe care criticii germani le înşiră printre poeziile de ocazie în sens superior, în sensul în care Goethe îşi caracterizà propriile sale poezii cu acest nume.

Aceasta face originalitatea poeziilor d-lui Pavelescu. Se simte îndată că „în această casă" nu s'a aşezat cineva la masă ca să înjghebeze ceva din crâmpeie ce i-au rămas în minte dupăce a cetit câteva volume de poezii româneşti şi străine. Aici a scris cineva, care aveà ceva de spus, şi a scris numai atunci când, în răgazurile ocupaţiilor lui burgheze, simţià că are ceva de spus şi a scris aşa după cum îl îndemnà individualitatea lui să scrie. Poeziile lui sunt deci expresia adevărată a acestei individualităţi şi vor aveà valoarea pe care o are ea însăşi. Aceasta este, credem, cea mai însemnată recunoaştere pe care contimporanii pot s'o facă unui artist. (B.)

⁂

Plaga micilor anonimi. Faimosul Maximilian Harden, dela revista „Zukunft", nu iscăleşte cu numele său nici un articol şi nici măcar o notiţă. Şi totuş lumea germană aleargă să-l cetească şi ştie bine, cu cine are a face. Iar ca lui Harden li se întâmplă şi altor scriitori, din alte ţări, ca să-şi popularizeze prin anonimat opera lor şi ideile generale. Individualitatea acestor publicişti reuşeşte fie prin stilul lor personal, prin forţa unei logice proprii, sau prin o mare cantitate de spirit original. Starea lor, de a aveà, prin anonimat, mijloace mai multe pentru o propagandă de idei mai libere, le dă adeseori un avantagiu asupra celor iscăliţi. Căci nu toţi, câţi se pasionează de numele lor şi îl iscălesc sub fiecare constatare ditirambică, sunt totdeauna celebrităţi.

Vedem această constatare şi în presa dela noi şi în cea din ţară. Atâtea nume nouă se lăfăesc la ziare şi reviste prin toate colţurile, de te miri de unde se mai recrutează. Popeşti şi Petreşti noi, Isaci şi Avrami noi, Burileni şi Ciurileni de speţă nouă, vin să brilieze cu numele lor obscur pe toată linia şi afişat cu sgomot. Rolul lor nu este de a propovedui ideile proprii, ci mai mult de a măimuţì pe alţii, prin îndrăzneli naive sau cinice. Datoria lor este mai mult de a se atârnà de pulpana unui măestru şi a-i purtà trena vreunui profesor sau director al său, care să-l ridice şi să-l pună în pâne.

Ca să dăm la mai multe cazuri atenţie, am face un exces de zel. Am dat însă peste o pildă de astfel de anonim, care iscăleşte când prin „Epoca", când prin alte reviste „politice şi culturale" de Sâmbătă. În mici notiţe, sau în lungi umpluturi, pune veşnic în vedere „eu"-ul său de fanfaron şi de arogant fără păreche. Şi când se lasă de atacuri violente în potriva pictorilor români de astăzi şi neadmişi la expoziţia din Roma, se apucă de lauda anturajului guvernamental. Şi când îi miroase a „ţărănism", îl prind megalomaniile şi se amestecă unde nu-i ferbe oala, vorbind de „D-l Zamfirescu şi Ardealul".

Cetiţi revista oficială „Săptămâna politică şi culturală" din Bucureşti, care apare Sâmbăta şi la care scriu profesorii Moroşanu, Burileanu, Mihaileanu şi Haneş, colaboratorul dela „Românul". Veţi găsì acolo, într'un articol dela pag. 487, imediat după o cuvântare a Ministrului de culte, cele mai grosolane diatribe în potriva unui discurs al lui Goga, rostit la adunarea din Blaj. Înţelesul cuvântării literare dela Blaj a poetului se interpretează cu mistificări şi i se atribuie în mod frivol nişte imposibilităţi vizibile. Căci nu a zis d-l Goga şi n'a putut să pară cuiva că ar fi zis, decât analfabetului dela „Săptămâna", cuvintele aceste: „Literatura îşi are izvorul numai in sufletul ţărănesc; marele poet Coşbuc e mare numai, fiindcă se ins-

www.dacoromanica.ro

pică din acest suflet ţărănesc; şi Duiliu Zamfirescu este atacat, pentrucă opera sa nu este inspirată din acest mediu..."

Absurditătile aceste din opera unui „critic", cu tendinţi de „gudurare" din preajma unui cerc literar oarecare, nu ne privesc. Ceeace ne-a făcut însă să relevăm cazul, este, să amintim directorilor acelei foi săptămânale, că, fiind organul lor destinat mai mult pentru scopuri didactice, n'ar trebui să se hrănească tot din izvoare intelectuale rătăcite şi maniace în mistificări. Elevilor şi tinerilor profesori, cari cetesc desigur din oficiu această revistă „politică-culturală", li se face o nedreptate şi li se strecoară un neadevăr când li se dau informaţiuni prost selecţionate şi expuse cu tendinţă ridicolă.

⁂

Concertul tenorului I. Rădulescu la Sibiiu. „Am avut parte de un lucru neaşteptat Duminecă în 15 Octomvrie seara. Concertul care ni se anunţase cu puţine zile înainte n'a putut aveà până în această seară darul să schimbe o oarecare părere care se pare a se fi prins în mintea intelectualilor din Sibiiu, din pricini de altfel destul de binecuvântate. Noi suntem oameni foarte primitori, şi ne place să ajutăm pe oricare tânăr care s'ar păreà că are talent în ale artei. Şi de multeori poate am dat semne de naivitate cu graba noastră de a încurajà şi de a inconjurà cu toată dragostea tinerii artişti, mai cu seamă muzicanţi, cari băteau la uşa noastră... Şi e adevărat ce-ţi spun... Ai observat o oarecare răceală acum cu ocazia concertului, bineînţeles înainte de a fi fost auzit cântând Rădulescu?"...

— Da.

— „Ei bine, pricina acestui lucru a fost că prea de multeori am fost înşelaţi în aşteptările noastre, căci tineri cari nu erau de talent, dar cari erau nişte simpli mascalzoni — cum zice italianul — au profitat prea mult şi prea de multeori de bunătatea inimii noastre însetate după muzică frumoasă. A fost deci logic să primim acum, cu rezervele cu care l-am primit pe tânărul de talent, de mare talent, Rădulescu — deşi la urmă ne-am convins că nu a fost din clasa celor de care-ţi spuneam, ci într'adevăr o „rara avis" printre vizitatorii noştri muzicali".

Cam în chipul acesta mi-a vorbit, un foarte bun cunoscător într'ale muzicei, din oraşul nostru, şi pe care-l rugasem să ne facă cinstea unei dări de seamă cu privire la acest concert. Scuzându-se că diferite împrejurări nu-i dau răgaz să-mi împlinească rugămintea m'a lămurit însă asupra stării de spirit într'adevăr grele pentru tânărul Rădulescu, care a avut foarte mult de muncă în concertul de Duminecă, trebuind să limpezească atmosfera care se făcuse în jurul muzicanţilor cari veniau, foarte des de altfel, să concerteze în oraşul nostru.

A limpezit această atmosferă...?

„Da" — e gata să răspundă, sunt sigur, oricare a auzit cântecul d-sale.

D-l Rădulescu e absolvent al conservatorului din Bucureşti, de vreo doi ani, unde a fost elevul d-lui Popovici-Bayreuth. Singur faptul numai că a avut un profesor, al cărui renume european de cântăreţ de talent e cunoscut de toţi, ne îndreptăţeà pe câţiva să credem că în faţa noastră avem cel puţin un interpret muzical cu o şcoală serioasă.

Credinţa noastră s'a adeverit şi totdeodată am căpătat şi siguranţa că în faţa noastră aveam un cântăreţ într'un „exemplar de lux ci nu într'o ediţie stereotipă", ca să întrebuinţez o veche comparaţie a maestrului Caragiale.

Repertoriul foarte bogat, întocmit din bucăţi româneşti, italiane şi germane, a fost cântat într'un chip mai presus de toate laudele şi — cum a spus interlocutorul meu mai presus de toate aşteptările.

D-l Rădulescu este un tenor liric, vocea d-sale, deci, uşoară şi mlădioasă se pretează romanţelor germane, cari în Germania astăzi îşi găsesc foarte rar cântăreţii, aşa se şi explică de ce a avut un succes frumos în lucrările lui Schubert: „La mare" şi „Lauda lacrămilor", deşi cele mai multe aplauze le-a căpătat cu romanţa lui Tosti „Idealle" în care şi-a pus toată puterea vocei şi a şcoalei pe care o posedă. Şi tot pe atâta de bine, a susţinut şi aria din Tosca care cere nu numai voce dar şi o cunoştinţă adâncă a tainelor muzicei. E de netăgăduit însă că drumul adevărat pe care trebuie să se avânte d-sa este tot acela al muzicei uşoare a romanţelor, vocea d-sale lejeră neîngăduindu-i rolurile întregi din opere. De altfel şi d-sa a arătat că recunoaşte lucrul acesta, dând întâietate romanţelor în repertoriul cu care s'a prezentat publicului sibiian.

D-l Rădulescu este la începutul carierei — şi concertul acesta înseamnă un bun augur pentru viitorul d-sale — iar turneul pe care l-a început din Sibiiu este întâiul pe care îl întreprinde. Mai târziu, când va mai veni pe la noi, nădăjduim să descoperim la d-sa nu numai progresele pe care astăzi numai le credem posibile dar şi altele, pe care nu le ghicim dar care ne vor face, de sigur, cu atât mai mult o plăcere mai mare.

Trebuie oare acum, să mai pomenim de un lucru bine cunoscut tuturora?...

D-l Rădulescu putând să-şi câştige concursul d-nei Dr. Brote a arătat că e om norocos. Foarte rar, chiar şi cei cari am asistat la alte concerte din alte oraşe, ne-am putut aflà în faţa unui acompaniament atâta de desăvârşit. Pomenim aici lucrul acesta nu ca să descoperim virtuositatea d-nei Brote, — lucru în deobşte cunoscut — dar impresiunea serei acesteia frumoase, a concertului d-lui Rădulescu, nu ar fi completă fără a ne amintì de acompaniamentul excepţional pe care l-a avut. (M. S.)

⁂

Cronică şcolară. 1. *Semne îngrijitoare.* Din două părţi ne vin veşti puţin înveselitoare. Deunăzi se puteà ceti prin ziarele noastre o notiţă în care se constatà că numărul elevilor la liceul românesc din Braşov a scăzut. Printre cauze se înşirà şi faptul că părinţii îşi inscriu copiii tot mai mult la şcolile străine, ca să înveţe limbile. Acelaş fenomen se observă, precum am

www.dacoromanica.ro

aflat, şi la şcoala de fetiţe a Asociaţiei. Şcolile noastre secundare nu cresc, prin urmare, ca ale Saşilor, generaţii întregi de copii, dându-le o educaţie unitară. Nu e vorbă, şi numărul lor e cu mult prea mic, pe când Saşii dispun de şcoli secundare suficiente pentru clasa lor intelectuală. Şcolile noastre au astăzi mai mult rostul de a înzestrà tineretul nostru, dupăce şi-a uitat aproape graiul moştenit, prin şcolile străine, cu neapăratele cunoştinţe de limbă şi cultură românească. Să învinovăţim publicul nostru că a devenit prea utilitarist în concepţia sa de vieaţă, încât preferă o educaţie amestecată unei educaţii unitare şi naţionale? Să ne plângem că îndemnurile idealiste de cele mai multe ori cedează terenul rezoanelor practice? Şi una şi alta ar fi zadarnice. Trebuie să luăm lucrurile aşa cum sunt. În orice caz însă şcolile noastre secundare trebuie să înţeleagă că ele au să aibă un rol educativ deosebit, ale cărui metoade nu se potrivesc întocmai cu acele ale pedagogiei codificate, ci reclamă adeseori o pricepere şi un devotament special.

2. *Falimentul cursurilor pentru analfabeţi.* Aproape toate mişcările noastre culturale au un caracter puţin stăruitor. Le pornim cu multă însufleţire, spre a le lăsà peste câţiva ani să amorţească. Să ne aducem aminte câtă vorbă se făceà acum vreo doi trei ani despre necesitatea urgentă de a-i învăţà pe numeroşii noştri analfabeţi scrisul şi cetitul. Se începuseră cursuri în diferite părţi, Asociaţia publicase un concurs cu premiu pentru cel mai bun abecedar, menit să înlesnească instrucţia celor ce nu s'au putut împărtăşi la timp de binefacerile şcoalei. Concursul, ce e drept, n'a dat rezultatele dorite; abecedarul premiat nu s'a putut tipărì din cauza cheltuelilor prea mari pe care le-ar fi reclamat editarea lui. Un alt abecedar, mai norocos însă, totuş a putut, — sprijinit şi din sărăcia Asociaţiei — să vadă lumina zilei.

Ce s'a ales din toată mişcarea aceasta frumoasă, pornită cu atâta entusiasm, dar fireşte şi cu atâta sgomot de prisos? Foc de paie! Dacă undeva, atunci de sigur aici se potriveşte celebra vorbă a maestrului Caragiale: „Românului îi e greu pân' s'apucă de un lucru, că, de lăsat, se lasă foarte repede." (B.)

⁂

Asociaţiunea şi Emke. Societatea culturală ungurească Emke din Cluj, ale cărei tendinţe sunt binecunoscute, întrebuinţează toate mijloacele ca să cucerească teren între Români. Văzând că nu e sprijinită de Unguri, speră să-şi câştige laurii nemuririi, înscriind în şirul membrilor ei comunele româneşti din Ardeal. Recurge chiar şi la silnicii oficiale ca să izbutească în visurile ei de cucerire. Suntem informaţi că fişpanul comitatului Solnoc-Dobâca a dat ordin tuturor consiliilor comunale de sub stăpânirea sa să înscrie primăriile ca membre la Emke, cu taxa anuală de 4 cor. Asemenea ordine desigur au dat şi fişpanii celorlalte comitate româneşti. Comunele româneşti sunt datoare să refuze înscrierea ca membre la Emke şi în schimb să se înscrie membre ale „Asociaţunii", dela care, în schimbul taxei de 2 cor., primesc 10 broşuri şi un Calendar în fiecare an. Sau în cazul cel mai rău când nu se pot scăpà de presiunea oficială, să pretindă ca fiecare comună să plătească şi „Asociaţiunii" taxa de 4 cor. ca şi la Emke. Aşa a făcut comuna Minthiul Gherlei, care la propunerea lui Grigorie Neamţu, fost învăţător şi cantor, s'a înscris în şirul membrilor „Asociaţiunii" cu taxa de 4 cor., când organele administrative au silit-o să intre în şirul membrilor „Kulturegylet"-ului din Cluj. Atragem atenţiunea tuturor cărturarilor dela sate asupra acestei noi silnicii a culturii oficiale.

⁂

Teatrul românesc în Ardeal. Iată o întrebare ce preocupă pe mulţi: vom izbutì noi să pornim aici în Ardeal o mişcare teatrală, care să însemneze ceva în desvoltarea culturii româneşti, să fie demnă de numărul nostru de trei milioane? Ceeace se numeşte astăzi la noi mişcarea teatrală, sunt lucruri destul de modeste şi nepretenţioase, reprezentaţii de diletanţi, cari aparţin mai mult domeniului petrecerilor sociale. Din când în când, la prilejuri serbătoreşti, se întâmplă să vie în mijlocul nostru doi trei artişti adevăraţi din ţară. În lunile de vară se mai abat soţii Bârsan cu o mică trupă pe la noi.

Societatea noastră de teatru strânge avere şi pregăteşte cu multă râvnă terenul pentru vremuri mai bune. În ea se concentrează deocamdată toate nădejdile noastre. Starea ei, progresul ei, lucrările ei ne arată cam ce se poate face astăzi la noi în direcţia aceasta. Vizitele artiştilor de dincolo, în calea cărora se pun atâtea piedeci, sunt numai nişte apariţii sporadice, cari pot cel mult să dea mişcării dela noi îndemnuri şi orientări nouă. O organizare şi o desvoltare a mişcării dela noi nu se poate închipui decât în cadrele Societăţii noastre de teatru, în care ar trebui să se unească toate silinţele noastre pe acest teren, întocmai precum în Asociaţie ar trebui să se concentreze într'o organizaţie unitară năzuinţele noastre literare şi culturale în genere.

E interesant însă a privì odată chestiunea şi din alt punct de vedere, pur teoretic. Să vedem anume ce şanse poate aveà în împrejurările noastre o mişcare teatrală românească.

O mişcare teatrală în genere se desvoaltă în jurul unui teatru. Nici nu se prea poate închipui fără de acesta. Ea reclamă actori, public, mai târziu se vor ivì dela sine autorii de piese originale bune. Atunci se poate spune că teatrul a început să devie un factor însemnat în vieaţa culturală a poporului. Aşa vedem că s'au petrecut lucrurile în România.

Putem noi însă aici în Ardeal să ne aşteptăm la o astfel de evoluţie firească a lucrurilor? Nu vorbim de împrejurări politice. Acestea le lăsăm cu totul la o parte. Dar starea noastră socială şi culturală în genere ne îngăduie o dolvoltare în direcţia amintită? Chiar dacă am aveà mijloacele şi putinţa de-a ne creà un teatru ca instituţie, noi nu dispunem de un centru cu o societate atât de numeroasă, încât să ne poată susţineà instituţia. Aceste constatări nu sunt nouă. Ele au fost făcute de mult şi de alţii.

Prin urmare, ce ne rămâne de făcut? Să aşteptăm

www.dacoromanica.ro

vremuri mai bune. De sigur, am da dovezi de oameni cu puţină maturitate şi prevedere, dacă nu ne-am îngriji de pregătirea terenului pentru urmaşii noştri.

Oricât de mari ar fi aspiraţiile noastre, deocamdată suntem avizaţi tot la vechile mijloace: reprezentaţii de diletanţi şi o bibliotecă teatrală. Se poate însă face pe calea aceasta vreun progres însemnat? Reprezentaţiile de amatori nu se pot ridică decât în cazuri de tot excepţionale până la nivelul artei adevărate. Deşi la noi s'au văzut reprezentaţii de diletanţi destul de reuşite, totuşi n'ar fi bine dac'am exagerà însemnătatea lor. Diletanţii sunt mai simpatici şi îndeplinesc o misiune culturală mai importantă când nici nu-şi propun să rivalizeze cu artiştii de profesiune. O astfel de mişcare de diletanţi, cari nu vor să fie mai mult, bine organizată şi pusă în serviciul unor scopuri şi idei vrednice de propagat, ne închipuim că ar puteà chiar să aducă foloase reale culturii noastre. Pentru aceasta ar trebui numai un repertoriu potrivit, specific. Acesta ar cădeà în sarcina bibliotecii teatrale.

Iată, prin urmare, de unde credem că ar puteà să se dea o direcţie din ce în ce mai sigură mişcării noastre teatrale. Pe când, într'o desvoltare liberă, teatrul ca instituţie va creà cu timpul, evoluând mereu, o întreagă mişcare literară şi culturală în jurul său, în starea noastră va trebui, tocmai invers, să creăm un repertoriu teatral potrivit, care să ţie necontenit treaz interesul pentru teatru şi să fie un viu îndemn pentru amatorii noştri de teatru. Un astfel de repertoriu de piese străine bine alese şi bine traduse şi mai ales de piese originale cu subiecte din vieaţa şi preocupările noastre nu s'ar puteà alcătui decât numai prin concursul tuturor talentelor noastre literare reale. Dacă acestea, al căror număr astăzi totuş înseamnă ceva, s'ar pune în serviciul cauzei Societăţii de teatru, nu ne îndoim că s'ar face un pas bun înainte. (B.)

⊠

Jan van Eyck. E unul dintre pictorii cei mai de seamă ai Ţărilor de jos, care s'a distins mai ales în portretistică. Despre acest pictor vom vorbì mai pe larg, altădată, când vom reproduce câteva dintre portretele lui. Altarul ce-l publicăm în numărul de faţă se distinge între lucrările lui mai mărunte, prin desemnul fin al figurilor, prin colorile vii şi prin minunata arhitectură. În mijloc e Maria, la stânga arhanghelul Mihail cu ctitorul, iar în dreapta Catherina. Acest altar erà destinat pentru o capelă de casă sau pentru a fi întrebuinţat în călătorie. Pe anexă s'a tipărit din greşală „Aripă de altar" în loc de „altar".

⊠

Reviste şi ziare. Primim N-rul 1 din *„Cosinzeana"*, revista din Orăştie de multă vreme anunţată, a d-lui Seb. Bornemisa. Cuprinde poezii de d-nii Victor Eftimiu, V. Stoica ş. a., o nuvelă a d-lui Ciura, reprodusă din „Almanahul scriitorilor" şi diferite alte articole. Câteva ilustraţii reuşite o fac plăcută, iar preţu-i modest, îi va ajutà, credem, să răzbată — lucru pe care, de altfel i-l dorim şi noi.

**Revista Politică şi Literară* (an. IV. Nr. 2). Revista din Blaj are un articol despre serbările jubilare ale Asociaţiunii de astăvară, care se termină cu cuvintele drepte: „Să căutăm în viitor să introducem un sistem în toate acţiunile noastre culturale, care să ne asigure o desvoltare culturală generală, constantă şi unitară". Regretăm că în revistă nu găsim nici un articol special, în care să se aprecieze compoziţiile maiestrului Murăşianu. Credem că Blăjenii erau datori cu acest articol. În nici o publicaţie din Blaj n'am cetit o dare de seamă amănunţită şi competentă asupra valorii muzicale a acestui distins compozitor. — În acelaş număr d-l Dr. Cassiu Maniu stărue să se înfiinţeze în Blaj cursuri libere pentru istoria naţională, prin cari Blajul ar dobândì o vieaţă intelectuală intensivă. Ideia e foarte bună şi realizarea ei nu e tocmai grea într'un centru românesc ca Blajul, în care sunt atâţia intelectuali conştii de chemarea lor. — Traducerea lucrării lui Dr. Francisc Oppenheimer, Statul, se continuă. Atragem atenţiunea politicianilor noştri asupra acestei lucrări de mare valoare, care ar merità să fie publicată şi în volum.

* * * * *

Poşta redacţiei.

— *Manuscrisele nu se înapoiază.* —

Dr. I. Cl. Juga. Sincere felicitări c'aţi ajuns să fiţi cetit şi admirat de M. Sa Regina Carmen Sylva. Râvnind şi noi la asemenea succese de critici muzicali, ne-am cumpărat cartea: „Wie wird man musikalisch?"

„Cultura Creştină" — Blaj. Dacă sunteţi streini de invenţia drăcească a telefonului, de ce nu vă feriţi de ea? Ori credeţi că limba telefonului vă dispensează de bunăcuviinţă? Dacă-i aşa, întrerupem linia. Punem cruce lui: Halo. Adio!

C. C. „Sunteţi abià de 17 ani" aşa spuneţi. „Şi aţi vrea să vă îndreptaţi tot avântul ce vi-l dă vârsta către un fel de activitate care să poată fi de folos şi d-voastră şi altora." Sunteţi un om fericit! Rămâne acum să fiţi un poet de talent. Şi, din ceeace ni-aţi trimis, se vede că nu puteţi fi lipsit de lucrul acesta scump; iar pentrucă ne cereţi un sfat prietenesc, vi-l dăm cu toată dragostea: Scrieţi, şi mai cu seamă cetiţi, scrieţi, dar nu aşa cum se scrie de majoritatea celor ce scriu, ceeace s'a mai spus de către unul mai mare... Spuneţi ceeace simţiţi dar nu ceeace vă aduceţi aminte.

* * * * *

Bibliografie.

Ioan Gorun, *Ştii româneşte?* Câteva observări asupra limbii cum se scrie în vremea de faţă. Bucureşti, 1911. Preţul: 1 leu 50 bani.

Dr. Ecaterina Arbore, *Femeia în luptă spre emancipare.* Biblioteca „România muncitoare". Preţul: 15 bani.

Dr. I. Vanden Brink, *Religia şi Socialismul,* Biblioteca „România muncitoare". Preţul: 20 bani.

Plan de învăţământ şi îndreptar metodic pentru şcoalele poporale confesionale greco-orientale române. Sibiiu, 1911. Preţul: 3 Cor.

TIPARUL LUI W. KRAFFT ÎN SIBIIU.

www.dacoromanica.ro

ADAUS MUZICAL

LA

REVISTA „LUCEAFĂRUL“.

APARE SUB ÎNGRIJIREA D-LOR T. BREDICEANU ŞI V. ŞORBAN.

NR. 4.

Hora.

(cis moll)

Mişcare de Hora.

de Tib. Brediceanu.

PIANO.

ff *p*

ff *p*

www.dacoromanica.ro

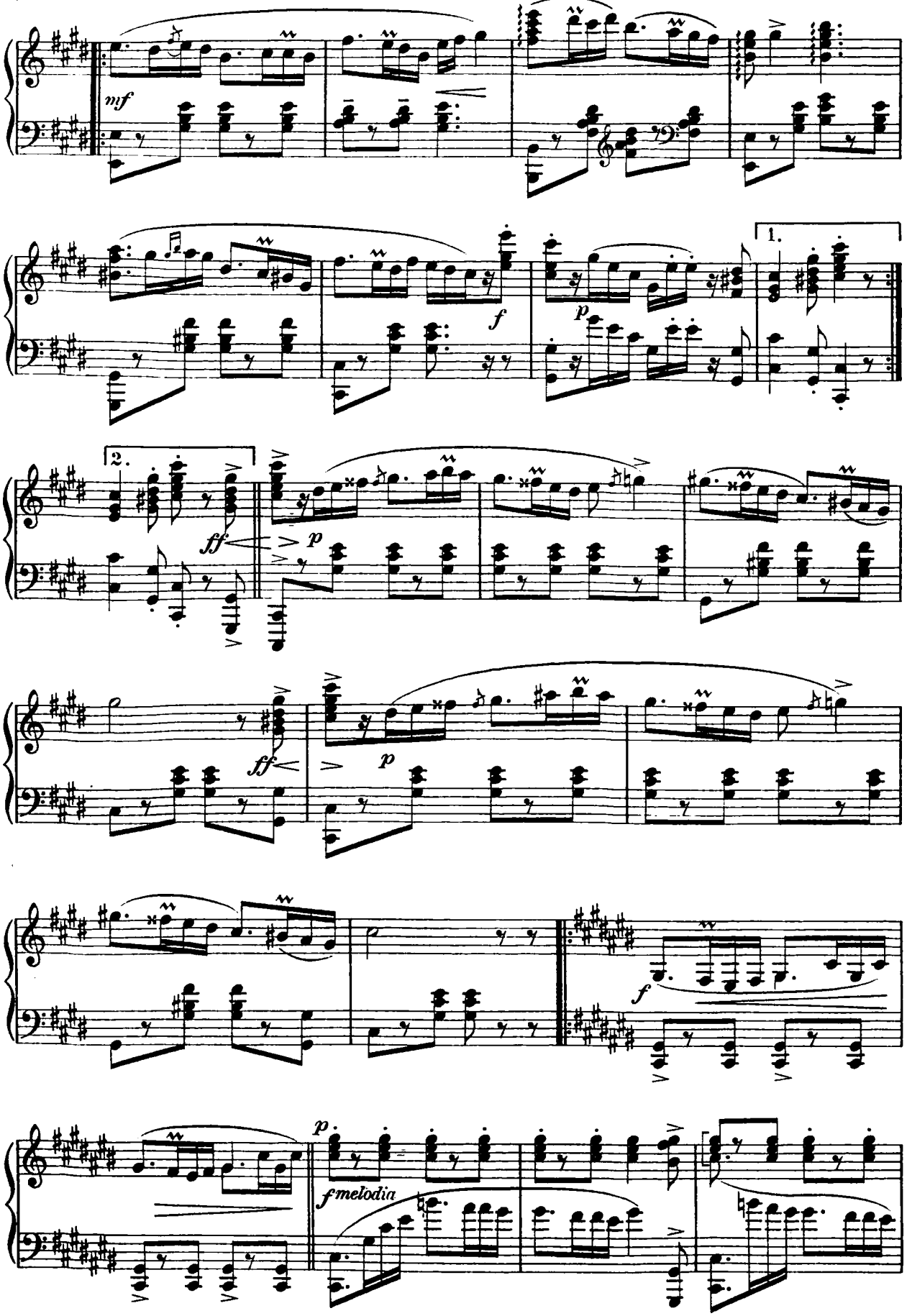

www.dacoromanica.ro

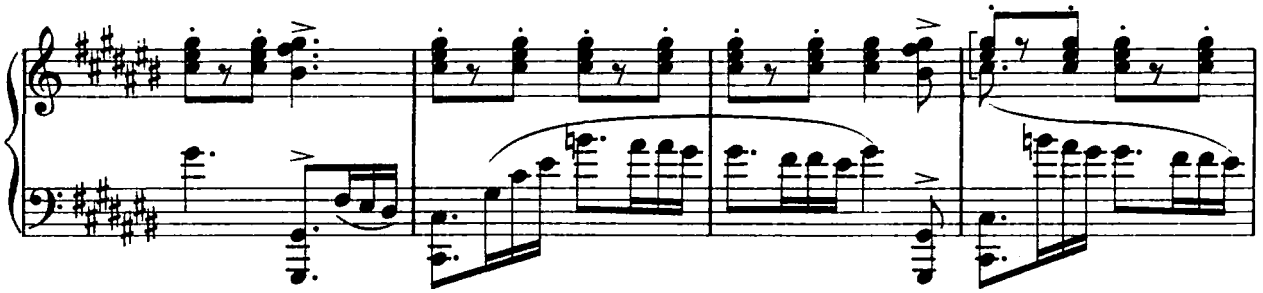

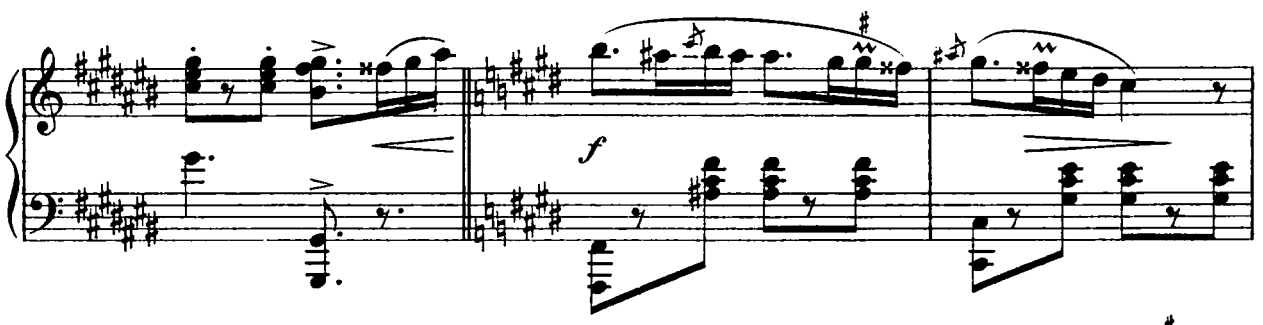

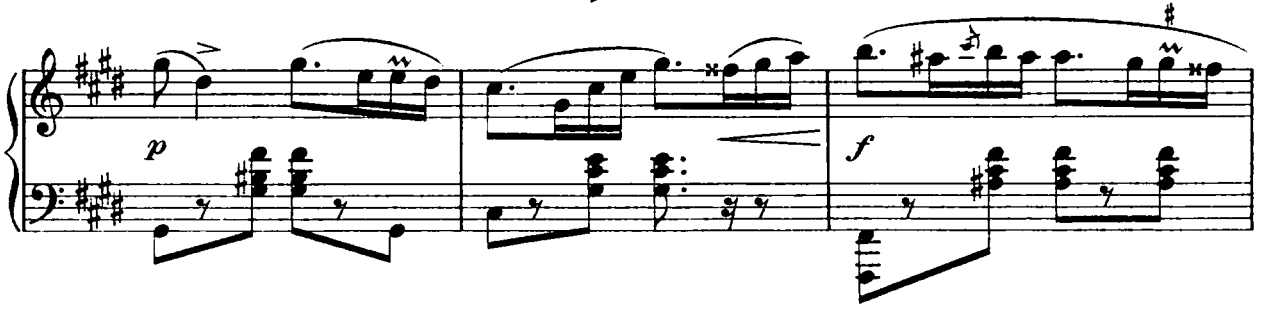

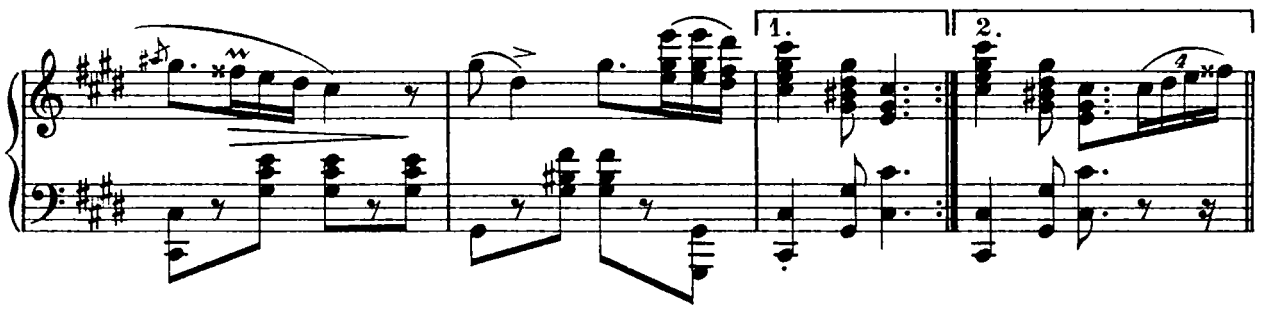

Finale.

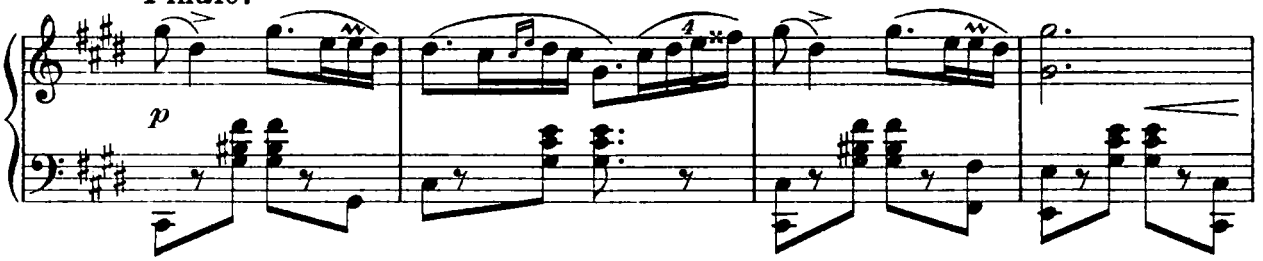

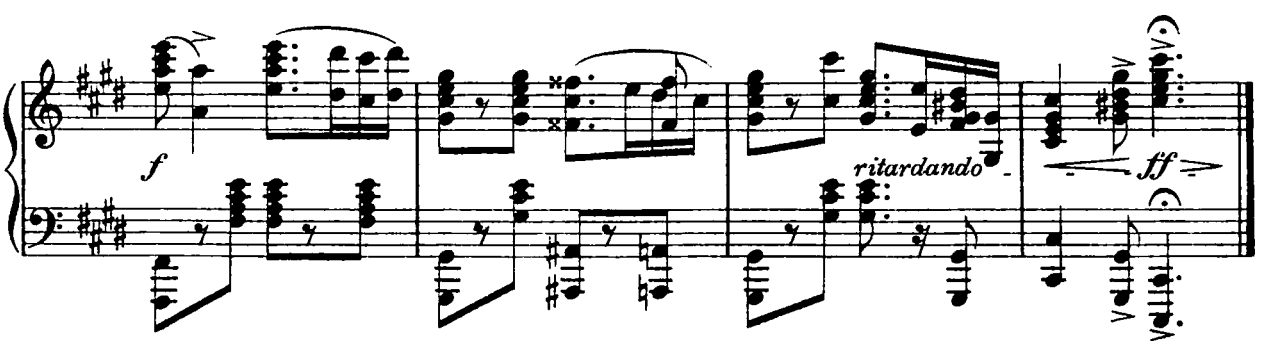

www.dacoromanica.ro

S'a dus cucul de p'aici...*

Cântec poporal.

Tib. Brediceanu.

Mişcare de Ardeleana.

VOCE.

PIANO.

1. S'a dus cu-cul de p'a - ici la la la la la la la Şi şa lă - sat
2. S'a'n-tors cu-cul de la-o vre-me la la la la la la la Şa gă - sit pu-

pu - ii mici la la la la la la la I'a lă-sat lân - g'o tul pi - nă
ii cu pe - ne la la la la la la la Cu - cul de pă - re - re bu - nă

la la la la la la la la la Să-i creas - că ma - mă stră - i - nă
la la la la la la la la la Cân - tă'n co - dru de ră - su - nă

rit. rit.

a tempo a tempo

la la la la la la la la. la. la.

1. 2. 3.

f rit. rit.

D.C.

* Din caietele III. şi IV. de „Doine şi cântece," cari vor apărea în curând.

F.M.Geidel, Leipzig

www.dacoromanica.ro